

Predstavljenost nacionalnih manjina u regionalnim dnevnim novinama "Glas Istre" i "Glas Slavonije"

Rilak Urošević, Tihana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:060524>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Tihana Rilak Urošević

PREDSTAVLJENOST NACIONALNIH MANJINA U
REGIONALNIM DNEVNIM NOVINAMA „GLAS ISTRE“ i
„GLAS SLAVONIJE“

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

PREDSTAVLJENOST NACIONALNIH MANJINA U
REGIONALNIM DNEVNIM NOVINAMA „GLAS ISTRE“ I
„GLAS SLAVONIJE“

DIPLOMSKI RAD

Mentor: Doc. dr. sc. Igor Kanižaj

Studentica: Tihana Rilak Urošević

Zagreb, srpanj, 2017.

Izjavljujem da sam diplomski rad Predstavljenost nacionalnih manjina u regionalnim dnevnim novinama „Glas Istre“ i „Glas Slavonije“, koji sam predala na ocjenu mentoru doc.dr.sc Igoru Kanižaju, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Tihana Rilak Urošević

SADRŽAJ

POPIS ILUSTRACIJA.....	
1. UVOD	1
2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA	5
3. NACIONALNE MANJINE U ISTRI I SLAVONIJI.....	8
2.1 Talijanska nacionalna manjina u Istri.....	10
2.2. Srpska nacionalna manjina u Slavoniji.....	12
4. OPĆENITO O NOVINAMA	14
4.1. Glas Istre.....	14
4.2. Glas Slavonije.....	15
5. IZVJEŠTAVANJE O NACIONALNIM MANJINAMA	15
5.1 Metodologija	15
5.2 Svrha istraživanja	17
5.3. Istraživački nacrt	19
5.3. Rezultati istraživanja i interpretacija.....	21
6. ZAKLJUČAK	43
7. LITERATURA	47
9. PRILOZI.....	51

POPIS ILUSTRACIJA

Tablice

Tablica 1. Etnička/nacionalna struktura stanovništva Hrvatske prema popisima 1991–2011.	10
Tablica 2. Etnička/nacionalna struktura stanovništva Istre prema popisima 1991–2011.....	11
Tablica 3. Etnička/nacionalna struktura stanovništva Slavonije prema popisima 1991–2011.....	13
Tablica 4 . Zastupljenost članaka u pojedinim novinama	21
Tablica 5. Zastupljenost članaka prema općoj vrijednosnoj orijentaciji u obje analizirane novine	23
Tablica 6. Zastupljenost članaka prema općem pristupu istraživanja u obje analizirane novine	26
Tablica 7. Nositelj uloge u obje analizirane novine	27
Tablica 8. Zastupljenost članaka prema općoj vrijednosnoj orijentaciji u Glasu Istre te Glasu Slavonije... 29	
Tablica 9. Zastupljenost članaka prema funkciji u Glasu Istre te Glasu Slavonije	30
Tablica 10. Zastupljenost članaka prema rubrikama u kojima su objavljeni	31
Tablica 11. Zastupljenost članaka prema vrsti teme u Glasu Istre te Glasu Slavonije.....	32
Tablica 12. Osnovne teme članaka u Glasu Istre te Glasu Slavonije	33
Tablica 13. Zastupljenost članaka prema novinarskom žanru u Glasu Istre te Glasu Slavonije	35
Tablica 14. Zastupljenost članaka prema kriteriju općeg pristupa istraživanju.....	36
Tablica 15. Zastupljenost članaka s obzirom na vrstu naslova.....	37
Tablica 16. Zastupljenost manjina u člancima Glasa Istre te Glasa Slavonije	38
Tablica 17. Zastupljenost članaka na naslovnica Glasa Istre te Glasa Slavonije.....	39
Tablica 18. Manjine kao glavni ili sporedni sadržaj članka u Glasu Istre te Glasu Slavonije.....	40
Tablica 19. Glavni akteri u člancima Glasa Istre te Glasa Slavonije	41
Tablica 20. Zastupljenost spolova u člancima Glasa Istre te Glasa Slavonije.....	42

1. UVOD

Nacionalne manjine vrlo su važan faktor razvoja svake zemlje. Kako je svijet danas postao "globalno selo", posebno u doba razvoja komunikacijskih tehnika i tehnologija, a samim time i poprište intenzivnih migracija, danas nema nijedne zemlje u svijetu, osim onih na vrlo niskom stupnju razvoja, koja je etnički u cjelosti homogena. Nažalost, slučaj je da i danas, u globaliziranom svijetu, pretežno većinske sredine još uvijek jasno i javno iskazuju ksenofobiju svih vrsta. Pripadnici manjinskih skupina se u zemljama u kojima žive, nerijetko suočavaju s poteškoćama. To je paradoks globaliziranog svijeta koji se teško, mukotrpno i sporo prevladava. Istraživanje Mesića i Bagića (2011) pokazalo je kako pripadnici većine, ipak, sumnjičavo prihvaćaju manjine, a otpor pokazuju više ili manje prikriveno. Naoko općeprihvaćene manjinske skupine odjednom se zbog beznačajnih razloga suočavaju s neprihvatanjem, odbojnošću i protjerivanjem iz većinske zajednice. Malović (2003:10) pak tvrdi kako su masovni mediji svojevrzni lakmus-papir naše osjetljivosti na manjine, tu vidimo koliko je većina stvarno tolerantna i koliko doista prihvaća manjine.

Poruke koje novinari, odnosno mediji šalju čitateljima, utječu na njihovu percepciju o manjinama jer građani oblikuju svoje stavove temeljem onoga što mediji objavljuju. „Građani vrlo rijetko imaju priliku izravno komunicirati s predstavnicima različitih manjina, pogotovo onima koji nemaju socijalni status približno sličan pripadnicima većinske skupine, pa se stoga predodžba o manjinama i njihovim predstavnicima stvara uglavnom na temelju medijskih izvješća. Pritom je građanin izložen novinarskoj selekciji i događaja i javnih ličnosti koje govore o manjinama“ (Kanižaj, 2006: 25). Uloga medija iznimno je važna, jer oni mogu doprinijeti razvoju tolerancije i sloge u zajednici, odnosno nasuprot tome mogu i poticati stereotipizaciju manjinskih kultura te tako produbljivati jaz između manjine i većine. Kako će djelovati, uvelike ovisi o odnosu politike i medija, od zakonodavstva, razvijenosti i dosegnutog profesionalnog i etičkog standarda u medijskom sektoru. Bez tolerancije u odnosu na druge i drugačije ustvari nema multikulturalnog društva, a mediji su u tom slučaju komunikacijski kanal koji posreduje informacije koje ne bi trebale biti opterećene stereotipima i predrasudama.

Tomašić (2010) navodi da se vrijednost novinarske profesije, a time i vjerodostojnost pojedinog medija ogleda u provjeravanju svake informacije iz najmanje dva izvora, širenju tolerancije te izbjegavanju govora mržnje i stereotipa. Vrijednost novinarske profesije očituje

se i u nepristranosti, odnosno potpunosti informacije, svođenju pogrešaka na najmanju moguću mjeru i očuvanju kulture dijaloga. To je uvijek bio temelj profesionalnoga odnosa prema novinama i mediju (Tomašić, 2010: 129, cit. prema Volarević i Bebić, 2013: 63). Pa opet, svjetski trend prikazivanja manjina kao nositelja loših vijesti ili izazivanja pozornosti na bilo koji način, prisutan je i na hrvatskoj medijskoj sceni. Malović (2003: 12) smatra da je hrvatsko novinarstvo vidljivo orijentirano prema većini: narodu, vjeri, rasi, spolnoj i drugim specifičnostima, a zanemaruje manjinske skupine. Mediji prešućuju ili podcjenjuju manjine, što nije slučajno, pa se ne može lagano i bezbolno promijeniti. Prava manjina nisu prepoznata u medijima, pa ne samo što se o manjinama piše obično kada su ekscesi, već se izvještavanje o njihovoj djelatnosti smještava u getoizirane rubrike za manjine.

Dakle, novine uglavnom pišu o onome što smatraju da zanima velik broj ljudi, a tu manjine pate jer se njih marginalizira u izvještavanju i zastupljenosti u tiskovinama. Možemo se nadovezati i na Kanižaja (2006: 20) koji je zaključio da „isključiva borba za tržište čini medije osjetljivijima za probleme većine, a ravnodušnijima prema pitanjima manjina.“ Kanižaj (2006: 25-27) navodi da novinari svakodnevno nastoje proizvoditi profesionalne vijesti koje su kulturološki prihvatljive. Iz tog se razloga urednici u novinama vode mišlju da priče o manjinama nisu toliko zanimljive većinskom narodu, osim ako se te grupe i manjinske zajednice ne predstave kao prijetnja društvenom redu i poretku.

„Prihvaćenost manjina u nekom društvu uglavnom se ocjenjuje prema tome kako se određena manjina integrirala u društvene procese, ali i u svakodnevni život. Mediji, budući da prenose događaje u društvu, redovito reagiraju prema procesima i događajima. Mediji svjesno ističu teme za koje smatraju da su zanimljive prosječnom čitatelju kojega najviše zanima prikaz stvarnosti koji u interpretaciji medija postaje prenatravan, pa na prvo mjesto dolaze neobične životne situacije, zapravo sve što odudara od pravila. Mediji obično donose nerealne prikaze stvarnosti, a to se odražava i na izvještavanje o manjinama“ (Kanižaj, 2003: 36-37).

Trebamo biti svjesni da etničke skupine imaju bitnu ulogu u spajanju i komunikaciji među različitim društvima. Bjelajac i Duvnjak (2004: 46-47) tvrde da je to naročito važno među zemljama koje su donedavno bile poprište sukoba među različitim etničkim skupinama, iako u temelju tih sukoba nije etnikum, već neki drugi faktori koji su poprimili etničke i religijske odore. Etničke skupine mogu odigrati vrlo važnu ulogu u procesima minimalizacije potencijalnih konflikata i učiniti mnogo na uspostavljanju mira i stabilizacije.

Ovim istraživanjem želim istražiti specifičnosti izvještavanja o nacionalnim manjinama u lokalnim dnevnim novinama. Ono ovisi o puno čimbenika, a ponajprije ratnim

okolnostima. Iako se broj pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj i apsolutno i relativno znatno smanjio zbog ratnih zbivanja i egzodusa tijekom ratnih operacija, još je uvijek priličan broj njihovih pripadnika prisutan u Hrvatskoj. Upravo radi toga uzela sam dvije vrlo različite hrvatske regije za istraživanje. Slavoniju kao regiju pogođenu ratom i siromašniju regiju sa manje razvijenim gospodarstvom, te Istru kao jednu od najrazvijenijih hrvatskih regija koja je oduvijek više naginjala Europi nego Balkanu te koja nije pretrpjela razorne posljedice Domovinskog rata. Prije Domovinskog rata, prema popisu stanovništva iz 1991. godine, Hrvatska je imala 528.661 pripadnika nacionalnih manjina, odnosno 11,05% ukupnog stanovništva. Raspadom bivše zajedničke države mnogi su u novoj državi postali ne samo dio manjina, već su zbog ratnih okolnosti prošli teška i bolna iskustva različitih vrsta diskriminacije s kojima se danas u mnogo manjoj mjeri susreću. Slavonija, hrvatska regija koja je osjetila najrazornije posljedice rata, ostala je regija s izrazitom multietničkom strukturom stanovništva. Babić (2003: 66-67) tvrdi kako su susjedski i nacionalni odnosi ozbiljno stavljeni na kušnju u doba preispitivanja socijalizma i Jugoslavije, a ratni sukobi gotovo su potpuno razorili dobro susjedске odnose. „Etnonacionalistička mobilizacija Hrvata i Srba na različitim i suprotstavljenim političkim projektima, pobuna znatnog dijela srpske populacije i posebice rat, glavni su uzroci velikog poremećaja etničke/nacionalne strukture u Slavoniji“ (Babić, 2003: 67-68). Najveća se promjena dogodila u odnosu Hrvata i Srba te njihovu udjelu u sastavu stanovništva. Udio Hrvata povećao se za 10%, dok je broj i udio Srba u Slavoniji prepolovljen.

Istra za razliku od Slavonije, nije osjetila direktne posljedice rata. Možda je i to jedan od razloga što su nacionalne manjine u Istarskoj županiji mnogo više od neke malobrojne društvene grupe. Manjine aktivno sudjeluju u političkom i društvenom životu, prihvaćene su i integrirane u društvo te je Istra pozitivan primjer drugim regijama toga kako različitost nije prepreka suživotu manjina i većine.

„Unatoč poslijeratnim i tranzicijskim poteškoćama Hrvatska je uspjela stvoriti cjeloviti model zaštite nacionalnih manjina na državnoj, regionalnim i lokalnim razinama i uskladiti ga s europskim iskustvima i standardima. Treba istaknuti da se kroz model kulturne autonomije nacionalne manjine integriraju u hrvatsko društvo, a ne asimiliraju. Njime se pripadnicima nacionalnih manjina osigurava očuvanje i razvijanje identiteta (etničkoga, kulturnog, jezičnog, vjerskog), bilo pojedinačno, bilo u zajednici s drugim građanima, pripadnicima nacionalne manjine“ (Tatalović, 2006: 163).

Iako je prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine u Hrvatskoj prisutno 311.779 pripadnika nacionalnih manjina, odnosno 7,2% ukupnog stanovništva Hrvatske, ona je i dalje ostala multinacionalno i multireligijsko, a onda i multikulturalno društvo. S ekonomskim oporavkom i ulaskom u Europsku uniju Hrvatska polako postaje ne samo tranzitno nego i privlačno odredište za migrante iz raznih dijelova siromašnoga svijeta. Stoga se slažem s Mesićem i Bagićem (2011) koji su zaključili kako je odnos građana Republike Hrvatske prema kulturnim i drugim različitostima sve važnija društveno-politička i znanstvena tema, pa bi istraživanja predstavljenosti manjina trebala stoga pomoći senzibiliziranju javnosti u tom smislu.

Potaknuta stvarnim stanjem i odnosom medija prema manjinama u Hrvatskoj, u nastavku ovog istraživanja bavit ću se analizom sadržaja regionalnih dnevnih novina *Glas Istre* i *Glas Slavonije* kako bi otkrila kako izvještavaju o nacionalnim manjinama i utvrdila osnovne karakteristike i razlike između njih. Namjera istraživanja je potvrditi da je Istra, kao jedna od najrazvijenijih regija u Hrvatskoj, regija u kojoj regionalne novine pozitivno izvještavaju o nacionalnim manjinama i njihovom životu u Hrvatskoj, dok je Slavonija kao najmanje razvijena hrvatska regija te regija u kojoj su bila najveća ratna stradanja, regija u kojoj mediji na dnevni red stavljaju teme koje potiču netrepeljivost prema manjinama, posebice Srbima koji su "krivci" za ratna stradanja.

Istraživačko pitanje koje sam postavila u ovom radu je "Izvještavaju li istarski i slavonski regionalni listovi različito kad su u pitanju nacionalne manjine?". Pretpostavka je da navedeni dnevni listovi doista izvještavaju različito kad je riječ o nacionalnim manjinama, u smislu da su manjinske teme kvalitetnije predstavljene u *Glasi Istre* nego u *Glasi Slavonije*. Istraživanje Mesića i Bagića (2011) pokazuje da je u Istri značajno više meritokrata nego u ostalim regijama, no to bi moglo značiti i stigmatizaciju manjina budući da meritokrati ne priznaju pozitivnu diskriminaciju. Kad govorimo o Slavoniji, tamo je više solidaristički nastrojenih osoba u usporedbi s drugim regijama, što ni ne čudi budući da se radi o siromašnijem kraju, tvrde Mesić i Bagić (2011). Njihovo istraživanje također ukazuje na to da sklonost kulturnoj isključivosti pokazuje nekoliko područja među kojima je i Slavonija, dok su manje skloni kulturnoj isključivosti, dakle skloniji prihvaćanju različitosti i otvorenog društva, stanovnici Istre. Također, „ključni faktor u poštivanju prava manjina je edukacija. Lošije obrazovani građani doživljavaju nacionalne manjine kao prijatnu, što je mnogo manje izraženo kod osoba koje imaju završenu srednju školu i fakultet“ (Vergeer, 2000: 138, cit. prema Kanižaj, 2003: 36). Upravo zbog takvih razlika opravdano je pretpostaviti da postoji i

razlika u izvještavanju o nacionalnim manjinama između regionalnih medija Istre i Slavonije, što mi je u planu ovim istraživanjem i dokazati, ili eventualno opovrgnuti. U daljnjem tekstu slijedi pregled dosadašnjih istraživanja, zatim prikaz zastupljenosti manjina u Istri i Slavoniji, a potom nešto više o metodologiji i dobivenim rezultatima.

2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Jedno od najznačajnijih problemskih područja relevantnih za suvremena društva i suvremene društvene znanosti je pitanje multietničnosti, multikulturalnosti i multikulturalnoga građanstva. Međutim, u posljednjih desetak godina provedeno je vrlo malo istraživanja o nacionalnim manjinama u Hrvatskoj, a ona istraživanja koja su i provedena uglavnom su od nekolicine istih autora. Iz prijašnjih istraživanja može se zaključiti da ne postoji jasna strategija kontinuiranog praćenja nacionalnih manjina i izvještavanja o manjinskoj problematici. Istraživanja su pokazala kako se uglavnom objavljuju informativno-deskriptivni članci koji se temelje na izvještajnim novinarskim vrstama, često s mnogo informacija i slika, ali bez nekih dubljih analiza. Pri izvještavanju o manjinama, novinari često krše etička pravila i norme. Najčešći oblici narušavanja tih načela u praćenju rada i života pripadnika nacionalnih manjina su „prešućivanje činjenica, poticanje predrasuda i stereotipija, korištenje politički nekorektna jezika te promicanje netolerancije i nesnošljivosti“ (Vilović 2004: 78, cit. prema Kanižaj 2006: 32).

Ranija istraživanja pokazala su kako novinarska prezentacija tekstova o nacionalnim manjinama ima ključnu ulogu u ukupnoj percepciji izvještavanja o toj temi. Novinari i urednici svjesno manipuliraju prezentacijom vijesti; duljinom članka, položajem na stranici, naslovima, rubrikama u kojima se vijesti objavljuju, ali i danima objave, kako bi se povećala prodaja novine u točno određene dane. (Kanižaj, 2003: 30-31) „Opravdano je pitati je li izdvajanje manjinskih tema u zaseban korpus kršenje ili pak promoviranje manjinskih prava, iz razloga što su manjine integralni dio društva, pa tako i pitanja njegovanja manjinskih prava trebaju biti sastavni dio svakodnevice kako manjine tako i većine“ (Valić Nedeljković, u Obradović, 2004, cit. prema Župarić-Iljić, 2010: 150). Pregledavajući dosadašnja istraživanja, nisam naišla na slična reprezentativna istraživanja koja su uključivala oba ili barem jedan od dnevnih listova koje sam odlučila obuhvatiti ovim istraživanjem. Samo je Igor Kanižaj u dijelu svog istraživanja o nacionalnim manjinama (2006), u četvrtoj i posljednjoj fazi koja se

odnosila na period od 25. travnja do 22. svibnja 2005. godine (kada je tekla kampanja za lokalne izbore), u analizu uključio i regionalne dnevnike *Glas Istre* te *Glas Slavonije*.

Istraživanja o nacionalnim manjinama vrlo su bitna jer mogu pridonijeti i medijima i javnosti u smislu dodatnog senzibiliziranja za osjetljivo pitanje medijskog praćenja problema pripadnika manjinskih naroda u Hrvatskoj. „Ako je svrha novinarstva omogućiti građanima bolje razumijevanje njihove pozicije u svijetu, novinarska je odgovornost educirati javnost o potrebi prihvaćanja i integracije manjina u društvo“ (Obradović, 2004: 8, cit. prema Župarić-Iljić, 2010: 134).

Problem predstavljenosti manjina kompleksniji je nego što se to na prvi pogled čini jer „zadire u kulturna, socijalna, politička i ekonomska pitanja, a cijeli proces zatvaraju mediji“ (Kanižaj, 2003: 27). „Potreba za informiranjem manjina jedna je od bitnih za njihovu upućenost o svojim pravima, kao i mogućnost refleksije na svoj društveni položaj. Potreba za informiranjem o manjinama pak upoznaje šire društvo većinske nacionalne kulture s položajem i potrebama nacionalnih manjina te utječe na senzibilizaciju šire populacije za problematiku manjina“ (Župarić-Iljić, 2010: 134). Marginalizacija manjina u medijima dovodi do povećanja jaza između većinskog naroda i manjina – naime, nedovoljno znanje o pripadnicima manjina onemogućava razumijevanje njihovog ponašanja, pa se ono može protumačiti neprijateljskim. Milošević i Stojić Atanasov (2003: 61) zaključili su da se pri izvještavanju o manjinama koriste stereotipne slike, ističu negativne pojave, manjine su prezentirane kao homogeni entitet. Tendencija da se o manjinama piše samo kad je riječ o nekakvim problemima i incidentima, vodi do razvijanja shvaćanja kako nema uspješnih međunacionalnih odnosa i kako su pripadnici manjina irelevantni za razvoj društva. Mediji se odnose prema manjinama tako što ih ignoriraju ili diskreditiraju, te prikazuju vijesti koje su kulturno prihvatljive, a sami novinari pri izvještavanju odražavaju dominantne društvene stavove. Dominantna slika koja se o manjinama stvara u medijima jest da su oni uzroci problema. Prema Kanižaju (2003: 28), situacija u Hrvatskoj je još kompleksnija od europskog prosjeka, jer u hrvatskim medijima čak ni zakonski preduvjeti nisu u potpunosti definirani, a kamoli neke opće prihvaćene norme kad se govori o jasno određenim medijskim politikama i uređivačkoj politici hrvatskih dnevnih tiskovina. Kod nas zapravo nema jasne strategije izvještavanja o manjinama budući da redakcije reagiraju prema događajima, umjesto da sustavno prate život manjina. Kriminalne aktivnosti odmah dospijevaju na naslovne strane, a pozitivni primjeri vrlo su rijetko na stranicama o zabavi i svakodnevnom životu (Kanižaj, 2003: 30-43).

Jedno od zaključaka istraživanja koje je proveo Igor Kanižaj analizirajući hrvatski dnevni tisak tijekom 2001., 2003. i 2005. godine, predstavljenost nacionalnih manjina ne odražava njihovu stvarnu zastupljenost u populaciji, jer brojnost manjine ne znači jednaku medijsku predstavljenost. Primjerice, Bošnjaci i Talijani brojniji su, a malo predstavljeni u medijima. Jedna od mogućih interpretacija jest da način izvještavanja o nekoj manjini nije ponajprije određen brojnošću manjine, nego ovisi i o uključenosti u sukobe, o političkim strankama ili osobitosti svake pojedine manjine. Moja pretpostavka je da u regionalnim dnevnim novinama, stvarna zastupljenost manjina u jednakom je razmjeru sa medijskom zastupljenošću. Dakle, Talijani kao najmnogobrojnija manjina u istarskoj županiji biti će najzastupljeniji u *Glasi Istre*, dok će isto najviše članaka u *Glasi Slavonije* biti o srpskoj manjini.

Još jedno vrijedno istraživanje o nacionalnim manjinama je ono Gordane Vilović (2003: 21-25) koja je istraživala kakav je image nacionalnih manjina u medijima te je poput većine ostalih znanstvenika došla do zaključka da je medijsko praćenje problema manjina uvjetovano uglavnom negativnim događajima. Primjerice, najveći medijski prostor zauzimaju ekscitirajuće situacije među pripadnicima različitih nacionalnosti i nerijetko se promiče jezik političke nekorektnosti i u novinarskoj i u uredničkoj obradi i opremanju članka. Oprema članka katkad je dvojbeno pa se umjesto korektnog naslova, uredništvo češće opredjeljuje za opremu koja treba prije svega privući čitatelja, neovisno o tome koliko može biti uvredljiva za čovjeka. Na primjerima iz hrvatskih novina vidljivo je kako je vrlo lagano povrijediti osjećaje pripadnika manjina, a da to pripadnik većinske skupine i ne primijeti. Stjepan Malović (2003: 9-16) smatra da novinari nisu dovoljno senzibilizirani za izvještavanje o manjinama, te je prema njegovom mišljenju profesionalno osposobljavanje prvi korak ka boljem izvještavanju o različitostima.

Jedno od rijetkih istraživanja dnevnih regionalnih novina proveli su Bjelajac i Duvnjak (2004: 45-46) kada su analizirali sadržaj internet izdanja Slobodne Dalmacije. Analiza sadržaja pokazala je kako se članci o manjinama javljaju uglavnom unutar političkog konteksta, a najčešći povod njihovom objavljivanju je određeni politički događaj. Vrlo se rijetko javljaju tekstovi o svakodnevnom životu manjina, dok uopće nema tekstova o kulturi i umjetnosti. Govor o nacionalnim manjinama je općenit i relativno su rijetki članci u kojima se govori o pojedinoj manjini. A i kada se govori o nekoj manjini, pristup je reduciran na pripadnike srpske i talijanske zajednice. Prevladavaju tekstovi s negativnim predznakom, a

neutralno i pozitivno intonirani članci javljaju se samo kao iznimke. Politika je dominantna i u pristupu nacionalnim manjinama, potiskujući ostale teme vezane uz njihov svakodnevni život.

Sudionici znanstvenog skupa Mediji i nacionalne manjine koji je održan u Begovom Razdolju od 22. - 24. svibnja 2003. godine, složili su se da su manjine u Jugoistočnoj Europi uglavnom podcijenjene, prikazane na negativan način ili se o njima šutjelo. Mitja Žagar, direktor Instituta za etničke odnose iz Ljubljane, ukazao je na to da su manjine uglavnom marginalizirane i da ih treba zaštititi, što je moguće ukoliko se „javnost senzibilizira za pitanja manjina“. Prema njegovom mišljenju mediji bi trebali upoznavati većinsko stanovništvo s manjinama i njihovim kulturnim i drugim specifičnostima, čime bi odigrali pozitivnu ulogu u integraciji manjina u društvu (Topić, 2002: 136). U većini analiziranih novina u prijašnjim istraživanjima, etničke teme i akteri predstavljaju se i tumače "politički" – tako da se etničke razlike medijski interpretiraju uglavnom kao da su potencijalni izvori političkih razlika i sukoba. Aktivnosti poput kulture manjina, sportskih događanja, svakodnevnog života manjina, čije pojavljivanje u novinama ukazuje na pozitivno tretiranje različitosti svedene su na minimum (Topić, 2002: 137).

Pretpostavka ovog istraživanja jest da je u regionalnim dnevnim novinama došlo do znatnog napretka u predstavljenosti manjina; da manjinske teme postupno izlaze iz političkog područja i postaju sastavnim dijelom svakodnevnoga života.

3. NACIONALNE MANJINE U ISTRI I SLAVONIJI

Budući da „prema postojećoj literaturi iz ove problematike ne postoji ni jedna općeprihvaćena definicija manjine, a neke od onih koje se najviše uvažavaju samo su operativne, izrađene da bi se koristile samo u jednom posebnom kontekstu ili studiji“ (Tatalović, 1997: 17), za potrebe ovoga rada koristit će se definicija poznatog norveškog eksperta za ljudska prava, Asbjorna Eidea koji nacionalne manjine definira kao “grupu osoba u nekoj suverenoj državi koja predstavlja manje od polovice njezina stanovništva, čiji članovi imaju zajednička etnička, vjerska ili jezična obilježja koja ih razlikuju od ostatka stanovništva”(Mesić, 2013: 112). Za manjinsku zajednicu moglo bi se reći da je to „grupa ljudi koja živi u državi gdje je druga zajednica, s drugom kulturom, drugačijom religijom ili jezikom – većinska, a najčešće i dominantna“ (Škiljan, 2014: 111).

Ustavni zakon Republike Hrvatske priznaje čak 22 nacionalne manjine koje se razlikuju brojem pripadnika, tradicijom, položajem i političkim utjecajem, pa bi mogli zaključiti da je jedna od najmultikulturalnijih višenacionalnih političkih zajednica u Europi. Međutim, prema podacima posljednjeg popisa stanovništva u Hrvatskoj, onog iz 2011. godine, vidi se da se radi o jednom od nacionalno i etnički homogenijih suvremenih društava, s tek 7,64% ukupnoga manjinskoga korpusa. Prema službenim rezultatima popisa, ukupan broj stanovnika Hrvatske u razdoblju od 1991. do 2011. smanjio se za oko pola milijuna ljudi, odnosno 10,4%, udio pripadnika većinskoga (hrvatskoga) naroda u ukupnom broju stanovništva povećao se oko 12,3%, dok se udio pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom broju stanovnika smanjio oko 43,7% i iznosi 7,64% ili 311.779 stanovnika. Od 1991. do zadnjeg popisa stanovništva 2011. godine, u Republici Hrvatskoj vidljivo je drastično smanjenje pripadnika srpske nacionalne manjine za 68%, dok je talijanska nacionalna manjina kroz godine imala relativno blago smanjenje njezinih pripadnika od 16,4%.

Unatoč pozitivnim promjenama u ostvarivanju prava nacionalnih manjina, koje su primjerice, kako navodi Tolnauer (2004: 38-41), napredak u zakonskom reguliranju njihovih prava, provođenje prava na vlastitu kulturu i jezik, kao i omogućavanje proširenja prava pripadnika nacionalnih manjina na sudjelovanje u procesu odlučivanja, još ima poteškoća u stvarnom ostvarivanju tih prava, koje prije svega proizlaze iz određenih gospodarskih i socijalnih problema. Posebice se to odnosi na ostvarivanje prava nacionalnih manjina na ratom stradalom području, brži povratak izbjeglica, te stvaranje boljih uvjeta života Roma.

U postkonfliktnim društvima poput Hrvatske, analiza medija je bitna jer „otkriva trajne posljedice koje su ostale i poslije sukoba i koje bez obzira na demokratski napredak i uspješnost tranzicije usporavaju punu integraciju manjina u društvo“ (Kanižaj, 2004: 31). Za potpunu integraciju manjina od ključne je važnosti „nepristrano izvještavanje o manjinama s diskursom koji neće naglašivati negativne konotacije određenih pojmova. Budući da su mediji izvor informacija o manjinama za cijelo društvo od njih se očekuje da pridonesu širem etnopolitičkom konsenzusu javnosti o nacionalnim manjinama i međuetničkoj stvarnosti određenog društva“ (Hussain, 2000: 102, cit. prema Kanižaj, 2004: 34).

Tablica 1. *Etnička/nacionalna struktura stanovništva Hrvatske prema popisima 1991–2011.*

REPUBLIKA HRVATSKA	Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 2011.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Ukupno	4.784.265	100,00	4.437.460	100,00	4.284.889	100,00
Hrvati	3.736.356	78,1	3.977.171	89,63	3.874.321	90,42
Srbi	581,663	12,16	201,631	4,54	186.633	4,36
Talijani	21.303	0,45	19,636	0,44	17,807	0,42

2.1 Talijanska nacionalna manjina u Istri

Na području Istarskog poluotoka susrećemo mnoge primjere multikulturnih društava u kojima je osobito izražena kulturna raznolikost te koje karakterizira veći broj grupa koje vladaju prema različitim skupovima pravila. U Istri se od popisa stanovništva 1991. i posljednjeg, onog iz 2011. godine, povećao ukupan broj stanovništva, ali se smanjio postotak nacionalnih manjina. Ukupan broj stanovnika Istre prema posljednjem popisu iznosi 208.055 što čini 4,85% stanovništva Republike Hrvatske. Neposredno prije Domovinskog rata, Talijani su u ukupnoj istarskoj populaciji sudjelovali sa 7,49%, slijedili su Srbi sa 4,47%, potom Bošnjaci (muslimani) sa 3%. Ono što možemo iščitati iz posljednjeg popisa stanovništva 2011. godine jest da je došlo do smanjenja broja Talijana i Srba (ili onih koji se tako izjašnjavaju) u ovoj regiji.

Tablica 2. *Etnička/nacionalna struktura stanovništva Istre prema popisima 1991–2011.*

ISTRA	Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 2011.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Hrvati	111.596	54,6	148.328	71,88	142.173	68,33
Albanci	1.447	0,70	2.032	0,98	2.393	1,15
Bošnjaci ('91. muslimani)	6.224	3,04	3.077	1,49	6.146	2,90
Česi	99	0,04	103	0,05	131	0,06
Romi	637	0,31	600	0,29	858	0,41
Slovaci	162	0,07	144	0,07	143	0,07
Slovenci	2.808	1,37	2.020	0,98	1.793	0,86
Srbi	9.754	4,47	6.613	3,20	7.206	3,46
Talijani	15.306	7,49	14.284	6,92	12.543	6,03
Židovi	11	0,00	17	0,01	14	0,01

Neki znanstvenici u Hrvatskoj zaključili su da je regionalna identifikacija u Istarskoj županiji izražena mnogo jače nego u drugim dijelovima Hrvatske (Banovac 1996; Banovac, Blažević, Boneta 2004, cit. prema Orlić, 2008: 43). Prema istim autorima to je bilo evidentno i u popisu stanovništva iz 1991. godine, kad se 37.027 stanovnika Istre deklariralo regionalno (Popis stanovništva 1991, 1996), a 10 godina kasnije, u popisu stanovništva iz 2001. godine broj tako deklariranih smanjio se na 8.865 (Popis stanovništva 2001, 2002). To, smatraju oni, „pokazuje kako je tako brojno regionalno izjašnjavanje stanovnika Istre (pogotovo u usporedbi s popisom stanovništva deset godina poslije, kad je taj broj drastično opao) bilo svojevrsan otpor procesima nacionalne homogenizacije“ (Banovac, 1998: 117; Sošić, 2006: 422, cit. prema Orlić, 2008: 43). Prema popisu iz 2011. godine, došlo je do porasta broja onih koji se regionalno izjašnjavaju, pa je tako u Istri 25.203 Istrijana, što čini 12,11% ukupnog stanovništva.

Multikulturalnost se u Istri doista živi punim plućima, a bitno je napomenuti da je u Istri ustanovljena službena dvojezičnost Statutom Istarske županije, koji je usvojen 19. svibnja 2003. godine. Što se tiče maksimalne zaštite jezičnih prava manjina, članak 6 Statuta Istarske županije izjednačava uporabu hrvatskoga i talijanskoga standardnog jezika u županijskoj administraciji. U trećem poglavlju Statuta Istarske županije, nazvanom Zaštita autonomnih, etničkih i kulturalnih karakteristika, ta su prava detaljno razrađena (članci 24-

33). Tu se navodi kako Istarska županija „promiče društvene, prostorne, prirodne, etničke, kulturne i druge osobitosti Istre“ i „istarske narodne običaje, obilježavanje narodnih blagdana, zaštitu izvornih toponima i očuvanje lokalnih dijalekata“ (članak 21), štiti od „svake djelatnosti koja može ugroziti plurikulturalne i plurietničke osobitosti Istre“ (članak 22) i njeguje istrijanstvo „kao tradicionalni izraz regionalne pripadnosti istarskog plurietskosa“ (članak 23). „Istarska je multikulturalnost, polietničnost, suživot sviju kultura, kako bi rekli Talijani, convivenza, važan dio javnog i društvenog diskursa pa se tako primjerice politički program IDS-a temelji na multikulturalizmu, multietničnosti i dvojezičnosti, prvenstveno u odnosu Hrvata i Talijana“ (Banovac, Blažević, Boneta, 2004: 124, cit. prema Orlić, 2008).

Nakon čitanja Statuta Istarske županije vidljivo je kako se u Istri, s pravne strane, štite i poštuju prava nacionalnih manjina. Pritom se naglasak stavlja na talijansku nacionalnu manjinu, ali se ujedno i ističe te potiče tolerantnost, otvorenost i multikulturalnost, ravnopravnost sviju kultura koje žive na ovome području. Talijanska je manjina do te mjere prihvaćena da se nerijetko ne percipira kao manjina, već kao autohtona, „domaća“; kao dio Istre, njezine povijesti i sadašnjosti. Čest razlog za smatranje Istre bližom Europi, a time i regijom otvorenijih gledišta je i bolja gospodarska situacija nego u drugim dijelovima Hrvatske. Razlog tomu je i možda to što Istra nije doživjela izravne posljedice Domovinskog rata. „Predrasude o manjinskim skupinama i različitostima općenito na području Istre nisu dio društvene kulture i ne prenose se s generacije na generaciju, kao takve nisu široko rasprostranjene te stoga i nemaju jak utjecaj na negativno ponašanje članova društva“ (Radetić-Paić, 2010: 62).

2.2. Srpska nacionalna manjina u Slavoniji

Slavonija je između tri popisa stanovništva, popisa 1991., 2001. i onog 2011., doživjela značajne sociodemografske promjene u strukturi stanovništva, a strukturalni poremećaj je posebno zahvatio segment etničkog/nacionalnog. Zbog znatnog udjela Srba u ukupnoj populaciji te geografske blizine Srbiji, posebno je bila izložena najstrašnijim učincima ratnih zbivanja koji su svoj vrhunac dosegli u Vukovaru. Primjetan je trend značajnog smanjenja nacionalnih manjina u ukupnoj populaciji Slavonije. Razlozi su višestruki: od većeg mortaliteta u odnosu na natalitet, preko iseljavanja stanovništva pa do ratnih migracija i odlaska znatnog dijela srpske populacije s tih prostora.

Tablica 3. Etnička/nacionalna struktura stanovništva Slavonije prema popisima 1991–2011

SLAVONIJA	Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 2011.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Hrvati	703.959	72,0	763.323	85,6	703.197	87,2
Albanci	1.868	0,1	2.005	0,2	2.102	0,2
Bošnjaci	4.590	0,4	2.037	0,2	2.761	0,3
Česi	1.544	0,1	1.080	0,1	923	0,1
Mađari	16.443	1,6	12.388	1,3	10.373	1,2
Romi	1.356	0,1	1.741	0,1	3.332	0,4
Slovaci	4.312	0,4	3.664	0,4	3.640	0,4
Slovenci	1.566	0,1	791	0,0	551	0,0
Srbi	167.094	17,0	78.085	8,7	65.429	8,1
Talijani	1.043	0,1	877	0,0	695	0,0
Židovi	41	0,0	36	0,0	47	0,0

Prostor tog dijela Hrvatske nacionalno je vrlo heterogen, ali sa značajnim udjelom Hrvata i Srba u ukupnoj populaciji. Prema rezultatima posljednjega popisa stanovništva iz 2011. godine u istočnoj Hrvatskoj¹ živjelo je ukupno 805.998 stanovnika, ili 18.1% ukupnog stanovništva Hrvatske. U odnosu na 1991. godinu (977. 391 stanovnik) zabilježen je pad ukupnoga broja stanovnika od 13.5% (apsolutno za 171.393 osobe). Neposredno prije rata, Srbi su u slavonskoj populaciji sudjelovali sa 17 posto, slijedili su Mađari sa 1,6 posto i potom druge nacionalne manjine. Broj Srba smanjen je sa 167.094 prema popisu 1991. na

¹Prostorni obuhvat Istočne Hrvatske u ovome je prilogu određen teritorijem pet hrvatskih županija – Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske.

65.429 prema popisu iz 2011., odnosno sa 17 na 8,1%. Uočava se i razlika u smanjenju srpske populacije u odnosu na cijelu Hrvatsku, u kojoj je udio Srba smanjen na oko trećinu predratnog broja.

Babić (2006: 433-434) smatra da su prijeratna etnopolitička mobilizacija s aktiviranjem predrasuda i stereotipa o drugima/drugačijima te posebice ratni sukobi u čijim je temeljima srpski osvajački nacionalizam, imali za posljedicu destrukciju mreže primarnih socijalnih veza u lokalnim zajednicama. Ona je posebno teška bila za međusobne relacije, socijalnu interakciju i komunikaciju Hrvata i Srba. „Iako su političke promjene koje su se dogodile 2000. smanjile nacionalno homogeniziranje, posljedice takvih procesa ne mogu se otkloniti u kratku razdoblju pa se, što inercijom, što potrebom legitimacije vlasti, još održavaju takvi i slični obrasci socijalnog djelovanja“ (Babić, 2003:68). Međutim, postoje primjeri dobrog susjedstva koji su „značajni i nasuprot politikama stvaranja etnički čistih teritorija te pokazuju da su međuljudski pa i međunacionalni odnosi trajnije strukturirani, pa u nekim segmentima čvršći i otporniji od izvanjskih utjecaja kojima su podložni, ali ne bez ostatka i do kraja. To je značajan argument za mogućnost obnove suživota i nakon rata, što se, iako u rudimentarnim oblicima i s različitim uspjehom u pojedinim regijama, ipak događa“ (Babić, 2006: 434).

4. OPĆENITO O NOVINAMA

4.1. Glas Istre

Glas Istre je hrvatski regionalni nezavisni dnevni list, pokrenut kao glasilo Narodnooslobodilačke fronte za Istru u srpnju 1943. godine. Utemeljen je u partizanima, prvi broj tiskan je u okolini Crikvenice kao antifašističko glasilo naroda Istre. Novine su izlazile kao mjesečnik, tjednik, dvotjednik, a od 1969. kao dnevnik. Od travnja 1989. izlazi i nedjeljom. Kroz više od pola stoljeća *Glas Istre* je glavni i najprodavaniji tiskani izvor informacija na području Istre. I danas najveću pažnju posvećuje mjesnim kronikama, prateći gotovo sva zbivanja na Poluotoku, te na taj način pokriva teme opće društvene kronike, ali i sportska, kulturna, mozaična i druga zbivanja. Bitnu ulogu list je igrao tijekom devedesetih kao jedan od rijetkih nezavisnih dnevnih listova u samostalnoj Hrvatskoj. Posljednjih nekoliko godina razvijena je suradnja lokalnih tiskanih novina - *Glasa Istre*, *Novog lista*, *Zadarskog lista* i *Glasa Slavonije* - s ciljem

opstanka na tržištu kojim vlada monopol dviju medijskih grupa. Posljednjih godina izlazi u prosječno 22.000 primjeraka te zauzima tri četvrtine tržišta dnevnih novina u hrvatskom dijelu Istre. Sjedište Glasa Istre nalazi se u Puli, a prodaje se i u Rijeci, Hrvatskom primorju, Zagrebu i Trstu. Vlasnik lista je Albert Faggian, izdavač Glas Istre novine d.o.o., a glavni urednik Ranko Borovečki.

4.2. Glas Slavonije

Glas Slavonije je hrvatski regionalni dnevni list koji izlazi u gradu Osijeku svakim danom osim nedjeljom i blagdanima. Prvi broj *Glasa Slavonije* izašao je na privremeno oslobođenom području zapadne Slavonije tijekom 1943. godine te je tada izlazio kao list Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte Slavonije pod uredništvom Zorka Goluba, Zdenka Hasa, Ive Sarajčića i Nade Valentić. List su pokrenuli članovi Oblasnoga komiteta KPH za Slavoniju Dušan Čalić i Zvonko Brkić. Tijekom Domovinskoga rata obrojčavanje *Glasa Slavonije* promijenjeno je te se u impresumu navodi kako je *Glas Slavonije* sljednik Hrvatskoga lista koji je počeo izlaziti 1920. godine. U istočnoj Slavoniji, gospodarski slabije razvijeno području, ovo je dnevnik s najvećom nakladom koju u prosjeku čini 9.303 primjeraka. Većinski vlasnik s udjelom od tri četvrtine je menadžment Glasa Slavonije d.d., izdavač je Glas Slavonije d.d., a glavni urednik tiskanog izdanja je Bojan Divjak.

5. IZVJEŠTAVANJE O NACIONALNIM MANJINAMA

5.1 Metodologija

Cilj istraživanja

Osnovni cilj istraživanja je istražiti predstavljenost nacionalnih manjina te utvrditi specifičnosti i razlike u izvještavanju o manjinama u člancima regionalnih dnevnih novina *Glas Istre* i *Glas Slavonije*

Metoda

Za potrebe ovoga rada odabrana je metoda analize sadržaja. Ovom znanstvenom metodom istražila sam predstavljenost nacionalnih manjina i način njihova prikazivanja u regionalnim dnevnim novinama Glas Istre i Glas Slavonije. „Kvantitativna analiza sadržaja je sustavni i objektivizirani postupak koji u većoj mjeri udovoljava kriterijima istinske znanstvene metode. Kao i u slučaju ostalih kvantitativnih metoda, cilj je utvrditi ne samo postojanje ili nepostojanje određene pojave ili osobine, nego odrediti i precizne kvantitativne vrijednosti u kojima su te pojave ili osobine zastupljene“ (Lamza Posavec, 2011: 106). Dakle, to je metoda kojom se nastoji dati „objektivan, kvantitativante opravdan opis sadržaja i kojom se pokušavaju opisati odgovarajuće veze i odnosi između pojava u podacima“ (Elezović, 2012: 61).

Analiza sadržaja pruža mogućnost za stvaranje “velike slike” ili opći opis predmeta istraživanja. Njezina najveća prednost u usporedbi s interpretativnim metodama jest upravo njezina sposobnost da generalizira i procesira velik broj jedinica: „Dok neke vrste tekstualne analize zadiru duboko u značenje jednog određenog teksta ili malog broja tekstova, analiza sadržaja nam dopušta da analiziramo velik broj tekstova” (Hesmondhalgh, 2006: 120). Budući da je ključni cilj istraživanja bio istražiti učestalost pojavljivanja članaka o nacionalnim manjinama na velikom broju jedinica, procijenjeno je da je najprikladnija metoda za to analiza sadržaja. Kako joj je zadaća veliku količinu sadržaja kategorizirati u rubrike te tako dobiti numeričke podatke o učestalosti pojavljivanja određenih sadržaja, glavne su joj zamjerke objektivnost i problem sažimanja velikog broja sadržaja u samo nekoliko kategorija. Kakobi se testirala ispravnost matrice te dokazala relevantnost podataka, provedeno je pilot istraživanje na manjem broju nasumično izabranih priloga. Kako bi se postigla objektivnost u metodi analize sadržaja, kategorije postavljene u matrici moraju biti konkretne, precizne i jasne. U istraživanje je uključeno 397 članaka iz dnevnih novina *Glas Istre* i *Glas Slavonije* koji spominju ili se na bilo koji način odnose na nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. *Glas Istre* i *Glas Slavonije* odabrani su za istraživanje jer su to regionalni dnevni listovi i najbolje pokazuju kakav je položaj te kako su percipirane nacionalne manjine u Istri i Slavoniji.

Istraživačko pitanje

Izvještavaju li istarski i slavonski regionalni listovi različito kad su u pitanju nacionalne manjine?

Razlika s obzirom na:

- Zastupljenost nacionalnih manjina
- Zastupljenost tema (političke, socijalne etc.)
- Senzibilnost u izvještavanju

5.2 Svrha istraživanja

Svrha ovog istraživanja je usporedba osnovnih karakteristika izvještavanja o nacionalnim manjinama dvaju regionalnih tiskanih medija, odnosno utvrditi specifičnosti i razlike u izvještavanju o manjinama u Istri i Slavoniji koristeći teorijski okvir agenda setting, dakle s obzirom na agende koje navedene novine postavljaju prilikom izvještavanja o nacionalnim manjinama. Smatram da je taj okvir najprikladniji zbog sposobnosti medija da oblikuju spoznaje publike i izazovu promjene u već postojećim spoznajama. To se odnosi na kreaciju javne svijesti i posvećenost određenim problemima na temelju sadržaja koje nam daju mediji. Mediji oblikovanjem sadržaja, kroz izbor i prikaz vijesti, usmjeravaju pažnju na određene probleme i sugeriraju na najvažnija društvena pitanja. Jednostavno rečeno, oni najčešće ne govore što da mislimo nego o čemu da mislimo. Upravo zbog toga smatram da je taj teorijski okvir najpodobniji za vrstu istraživanja kojem je cilj otkriti kako mediji odabirom tema koje će pokrivati, odnosno postavljanjem dnevnog reda, oblikuju javno mnijenje građana ovisno o regiji u kojoj najviše djeluju.

Medijski djelatnici (urednici, novinari, montažeri, producenti, kamermani, tonski majstori) izvještavajući o nekom događaju svjesno ili podsvjesno sudjeluju u selekciji, ističu jedne događaje i vijesti, a druge ignoriraju. U tom procesu mediji pomažu u utvrđivanju prevladavajućih uvjerenja, pretpostavki i vrijednosti u društvu (Gray, 1987. prema Kanižaj, 2004: 32) Također, izvješće Freedom House² za 2015. godinu o nezavisnosti masovnih medija, ističe da je Hrvatska medijski djelomice slobodna. U izvješću se naglašava da je HRT kritiziran zbog cenzuriranja i ukidanja programa bez objašnjenja, politiziranja kadrovskih odluka, nedostatka transparentnosti i nepoštivanja profesionalnih standarda. Novinari, posebno oni koji pokrivaju korupciju, organizirani kriminal i ratne zločine, i dalje se suočavaju sa uznemiravanjem, iako je fizičko nasilje protiv novinara znatno smanjeno

²Freedom House je američka nevladina organizacija koja provodi istraživanja i promiče demokraciju, političke slobode i ljudska prava.

posljednjih nekoliko godina. Ti rizici, kao i rizik od gubitka oglašivača preko kritičkog izvještavanja ili pokrivanja osjetljivih tema, potiču autocenzuru.

Novinari se natječu za sve manji broj radnih mjesta, pod pritiskom da proizvedu što više članaka u kratkom vremenu, često objavljuju neprovjerene podatke i kopiraju članke objavljene na internetu, a to sve utječe na kvalitetu izvještavanja (web stranica Freedom Housea, <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2015/croatia>, pristupljeno 8.5.2017). Novinari nisu nezavisni pa su radi toga manjine predmet medijskih manipulacija, što sam također imala na umu prilikom istraživanja o selekciji vijesti i oblikovanja dnevnog reda.

Analizom sadržaja ponajprije se pokušalo istražiti u kojim su dnevnim novinama manjinske teme kvalitetnije obrađene. Pretpostavka je bila da su manjine kvalitetnije predstavljene u *Glasi Istre* nego u *Glasi Slavonije*, što bi značilo da nema govora mržnje, jezik je politički korektan, u središtu zbivanja nisu samo kriminalne aktivnosti manjina ili aktivnosti vezane uz ratna zbivanja već je fokus na svakodnevnom životu članova neke manjinske skupine, pokazuje se veća osjetljivost većine za probleme, potrebe i želje manjina bez upotrebe stereotipa i predrasuda, članci su uglavnom pozitivni, naslovi prate tekst, ne vrijeđa se manjine u nijednom pogledu. Pretpostavka je bila i da su u člancima *Glasi Istre* manjine kvantitativno brojnije uspoređujući ih sa člancima o manjinama iz *Glasi Slavonije*. Analizom se pokušalo istražiti i o kojim se manjinama, s obzirom na regiju, najviše kvantitativno izvještava. Budući da je u Istri najzastupljenija talijanska manjina, pretpostavka je da će istarsko glasilo o njoj najviše izvještavati, dok će prema tome novine u Slavoniji najviše izvještavati o srpskoj manjini.

Nadalje, želim naglasiti da postoji i različitost u samom izvještavanju o manjinama. Moguće je pretpostaviti da se u Slavoniji i danas najviše osjećaju posljedice rata jer je upravo ta regija bila najviše pogođena. Rat je uzrokovao promjene u stavovima ljudi prema manjinskim etničkim skupinama, „ne samo prema Srbima s kojima su Hrvati bili u sukobu, već je generaliziran negativan stav i prema ostalim etničkim manjinskim skupinama“ (Šiber, 1998. prema Kanižaj, 2004: 31). Kanižaj (2004) smatra kako su za većinu građana mediji osnovni izvor informiranja i komunikacijski kanal kojim se stvara percepcija o nekoj nacionalnoj manjini. Predodžbu o manjinama i njihovim predstavnicima stvaramo uglavnom na temelju medijskih izvješća, novinarske selekcije događaja i istupa javnih ličnosti koji govore o manjinama (Kanižaj, 2004: 32). Prema tome, izvještavanje u Slavoniji moglo bi karakterizirati pojavljivanje etičkih prijepora, primjerice govora mržnje u izvještavanju, što bi negativno utjecalo na predodžbu većine o manjinama. S druge strane, Istra kao regija koja nije

bila zahvaćena ratom i kao jedna od najrazvijenijih regija Hrvatske, vjerojatno će izvještavati sa više senzibilnosti. S obzirom na vrijednosno usmjerenje članaka, pretpostavka je da je u *Glasi Istre* najveći broj tekstova pozitivan, u *Glasi Slavonije* diskriminirajući. Pretpostavka je i da su u okviru izvještavanja o nacionalnim manjinama s obzirom na tematiku, u Istri manjine najzastupljenije u kulturnoj rubrici, a u Slavoniji u političkim rubrikama. Što se tiče informativnih članaka koji se temelje na izvještajnim novinarskim vrstama, pretpostavka da u *Glasi Slavonije* najsporije raste broj eksplanacijskih i evaluacijskih tekstova, a *Glas Istre* da ima dobru zastupljenost analiza, reportaža, odnosno složenijih formi izvještavanja. Pretpostavka je i da članci o nacionalnim manjinama nisu glavna vijest dana te da i ako se pokoji članak nađe na naslovnoj strani, vezan je uz aktualni politički događaj.

5.3. Istraživački nacrt

Hipoteze istraživanja

Na temelju postavljenog cilja istraživanja, hipoteze su bile sljedeće:

Temeljna hipoteza: *Glas Istre* profesionalno obrađuje teme vezane uz nacionalne manjine

Pomoćne hipoteze:

H(1) O manjinama se više izvještava u *Glasi Istre* (Veći je broj članaka o manjinama)

H(2) S obzirom na vrijednosno usmjerenje članaka, u *Glasi Istre* je najveći broj tekstova pozitivan, u *Glasi Slavonije* negativan

H(3) Manjine su u *Glasi Istre* zastupljenije u kulturnim rubrikama gdje prevladavaju teme iz područja kulture, a *Glasi Slavonije* u političkim rubrikama u kojima prevladavaju političke i ratne teme

H(4) U oba lista naglasak je na informativnim tipovima članaka, a novinarska vrsta koja prevladava je vijest

H(5) U *Glasi Slavonije* manji je broj eksplanacijskih i evaluacijskih tekstova, a *Glas Istre* ima dobru zastupljenost složenijih formi izvještavanja

H(6.1) U *Glasi Istre* naslov i članak u najvećem dijelu su izravno povezani, prevladavaju informativni naslovi, a slika koja prati tekst najčešće je manja od samog teksta

H(6.2) U *Glasi Slavonije* naslov i članak u najvećem dijelu su izravno povezani s time da tip naslova koji prevladava u ovom slučaju je senzacionalistički, a slika koja prati tekst u većini slučajeva je nepostojeća ili veća od samog teksta

H(7) Reprezentativnost neke manjine određena je njenom brojnošću na određenom geografskom području. Shodno tome, u *Glasi Istre* najzastupljenija je talijanska nacionalna manjina, a u *Glasi Slavonije* srpska nacionalna manjina

H(8) Manjine se rijetko pojavljuju na naslovnim stranicama novina

H(9) Manjine se u člancima pojavljuju u najvećoj mjeri kao sporedni sadržaj članka čiji su glavni akteri pripadnici neke etničke grupe i to pretežito muškarci

Jedinica analize

Osnovna je jedinica analize novinski članak u tiskanom izdanju *Glasi Istre* i *Glasi Slavonije* u razdoblju od 1. veljače do 29. prosinca 2015. godine.

Materijal na kojem se provodi istraživanje

Materijal na kojem je istraživanje provedeno su tiskana izdanja *Glasi Istre* i *Glasi Slavonije*. Tradicionalni masovni medij novine³ izabran je zbog većeg broja članaka u odnosu na web izdanje, preglednosti rubrika tiskanih izdanja, kao i jednostavnosti analize samog teksta.

Uzorak

Uzorak korišten u ovom istraživanju je slučajni. Analiza je provedena na konačnom uzorku od 397 članaka (N=397). U analizu su uključeni svi članci⁴ objavljeni u *Glasi Istre* i *Glasi Slavonije* u kojima se spominju nacionalne manjine iz Hrvatske ili članci koji na manjine direktno ili indirektno utječu u razdoblju od 1. veljače do 29. prosinca 2015. godine. Nisu uključeni oni članci o zbivanjima u matičnoj državi manjine koji se ne odnose na njihov život u Hrvatskoj.

Vremensko razdoblje

Za analizu su uzeti članci u razdoblju od 1. veljače do 29. prosinca 2015. godine. Period je odabran slučajno, što je važno za objektivnu analizu. U nastojanju da se poštuje pravilo o ujednačenoj stopi izbora pri formiranju uzorka, analizirano je pisanje tiskanih medija tijekom svakog drugog mjeseca (veljača, travanj, lipanj, kolovoz, listopad, prosinac), a

³ Preuzeto s <http://hr.wikipedia.org/wiki/Novine>, 12.siječnja 2016.

⁴U analizu nisu uključene fotografije, kružići i bilješke.

u sklopu ovih mjeseci izabran je svaki četvrti dan (1,5,9,13,17,19,21,25,29). Interval od 4 dana osigurava najveću reprezentativnost uzorka jer omogućuje ravnomjernu zastupljenost svih dana u tjednu. Na ovakav način nastojalo se izbjeći sezonske varijacije, kao i neujednačenost u zastupljenosti različitih sadržaja tijekom tjedna.

Test pouzdanosti

Test pouzdanosti ili 'reproduktivnosti' (Weber, 1990: 17) odnosi se na ideju da različiti ljudi mogu na isti način kodirati isti tekst koristeći istu matricu. Koristeći Holstijevu formulu⁵, napravljen je test pouzdanosti s dva nezavisna koderi na 10 slučajno odabranih članaka iz ukupnog uzorka.

5.3. Rezultati istraživanja i interpretacija

Uzorak su činila 94 izdanja dnevnih novina. Osnovna jedinica analize bio je novinski članak. Ukupno je selektirano 397 članaka o nacionalnim manjinama u Republici Hrvatskoj.

Temeljna hipoteza: Glas Istre profesionalno obrađuje teme vezane uz nacionalne manjine

H(1) O manjinama se više izvještava u *Glasi Istre*

Tablica 4 . Zastupljenost članaka u pojedinim novinama

NOVINE	Broj	%
Glas Istre	238	59,94
Glas Slavonije	159	40,05
UKUPNO	397	100

⁵Holstijev test pouzdanosti (1969) računa se kao $2A / (N1+N2)$ pri čemu je A broj jedinica u kojima se koderi slažu, a N1 I N2 broj jedinica koje je kodirao svaki od koderi. Rezultat Holstijevog testa bio je 0,7 pokazavši neslaganje koderi u tri pitanja, iz čega se moglo zaključiti da bi pouzdanost istraživanja u prosjeku bila 70%, što se nije činilo zadovoljavajućim, pa je matrica promijenjena na način da su neka pitanja pojednostavljena, a neka dodana kako bi koderima bila razumljivija. Drugi rezultat ponovljenog testa pokazao je pouzdanost od 90% s obzirom na ukupan broj članaka. Tada se neslaganje oko odgovora pojavilo u samo jednom od 10 članaka što se činilo zadovoljavajućim za nastavak istraživanja.

Prva hipoteza H(1) O manjinama se više izvještava u *Glasi Istre*, ovim je istraživanjem potvrđena. Naime, od ukupno 397 pregledanih članaka u kojima se spominju nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, 238 odnosno 59,9% otpada na članke objavljene u *Glasi Istre*. U *Glasi Slavonije*, u promatranom razdoblju, objavljeno je 159 odnosno 40% članaka o nacionalnim manjinama.

Uzmemo li u obzir obje analizirane novine, mjesec objavljivanja nema preveliki utjecaj na zastupljenost članaka o manjinama. Najveći broj članaka objavljen je u travnju (20,4%), dok su ostali promatrani mjeseci zastupljeni sa oko 16 % . Najviše članaka objavljuje se ponedjeljkom i petkom, a najmanje nedjeljom. Bitno je naglasiti da u *Glasi Slavonije* novine ne izlaze svaki dan, odnosno vikendom izlazi jedan broj za subotu i nedjelju, dok u *Glasi Istre* novine izlaze svaki dan pa je možda to razlog manjeg broja članaka nedjeljom budući da je u analizu jedino uzet *Glasi Istre*. Kategorija novinarskog formata nam pruža najbolji uvid u opću novinarsku prezentaciju teme, ona otkriva novinarski pristup te dubinu istraživanja o određenoj temi. Prilikom izvještavanja o manjinama u analiziranim novinama dominiraju izvještajne novinarske vrste (kratka vijest, vijest, izvještaj), na koje otpada čak 79,3% od ukupnog broja članaka o manjinama. Najčešće objavljivani novinarski format, odnosno žanr članka jest izvještaj, potom slijede vijest i kratka vijest. Istodobno se primjećuje iznimno mali broj dubljih, analitičkih tekstova koji bi trebali otkriti ukupnu pozadinu događaja, pogotovo kada se radi o osjetljivijim temama. Reportaža je najmanje zastupljena prilikom izvještavanja o manjinama, što bi se definitivno u budućnosti trebalo promijeniti na bolje.

Nacionalne manjine su najzastupljenije u regionalnim rubrikama (koje čine prve stranice novina) poput unutarnje politike, događaji dana, novosti, Hrvatska i sl. Više od polovice ukupnog broja članaka, točnije 56,6% otpada upravo na te rubrike. Najmanji broj članaka o manjinama objavljen je u rubrici kolumne. Loša je zastupljenost članaka o manjinama koji su vezani uz vanjsku politiku, a nevelik je i broj članaka o sportskim aktivnostima manjina. Promatramo li obje novine zajedno, najzastupljenija manjina su Srbi sa 32,7%, a prate ih Talijani sa 23,4%. Članci u kojima se piše općenito o manjinama ili je zastupljeno više manjina čine 9,8%. Od ostalih manjina mogu se izdvojiti Mađari sa 6% te Bošnjaci sa 7,5%. Zanimljivo je da je najmanji broj objavljenih članaka o Židovima i Romima, iako je vidljivo iz prijašnjih istraživanja da su te dvije manjine imale dobru medijsku predstavljenu. Mogući razlog je taj što Židovi nisu mnogobrojna manjina niti u Istri niti Slavoniji pa nema toliko kulturnih događanja o kojima bi se moglo izvijestiti, dok se o Romima o kojima se uglavnom piše u negativnom kontekstu, u promatranom razdoblju nije u

velikoj mjeri izvještavalo upravo iz razloga što nije bilo kriminalnih radnji o kojima bi bilo zanimljivo izvijestiti javnost. Samo 18 članaka, odnosno njih 4,5%, objavljeno je na naslovnoj stranici novina što pokazuje da događaji vezani uz nacionalne manjine nisu bitni u tolikoj mjeri općoj javnosti da bi dospjeli na naslovnice novina.

Tablica 5. Zastupljenost članaka prema općoj vrijednosnoj orijentaciji u obje analizirane novine

Opća vrijednosna orijentacija (OVO)	Broj	%
Pozitivna	148	37,27
Negativna	43	10,83
Neutralna	179	45,08
Teško je odrediti	27	6,80
UKUPNO	397	100

Prema kriteriju opće vrijednosne orijentacije članka, najveći broj članaka o manjinama je neutralan, čak 45%. U takvim se člancima prema temi, osobi ili instituciji zauzima neutralan stav. Pozitivnih članaka u kojima se prema temi, osobi ili instituciji zauzima afirmativan i pozitivan stav je 37,2%, a najmanje su zastupljeni negativno orijentirani članci sa 10,8%.

Primjeri pozitivnih članaka u Glasu Istre:

- Obilježen Dan državnosti Srbije

Poveznica Srba u Istri s maticom zemljom

(Glas Istre, 17. veljače 2015., str 10., rubrika pula)

„Ugodno druženje uz tradicionalnu gastro-ponudu u Srpskom kulturnom centru potrajalo je do kasnih večernjih sati...želja je da se tim programom uspostavi poveznica Srba u Istri s maticom zemljom.“

- Rijeka angažirala brzonogog albanskog reprezentativca Odiseja Roshija

Raketa tri godine bijeli

(Glas Istre, 9. lipnja 2015., str 31, sport)

- u članku se prema osobi zauzima pozitivan stav, izvještaj, informativan pristup izvještavanju, naslov informativan - uravnotežen, ne donosi osude, nositelj uloge je pripadnik etničke grupe-Albanac

Primjeri pozitivnih članaka u Glasu Slavonije:

- Nova škola Vukovar (Glas Slavonije, 13.veljače 2015., str.19, rubrika Slavonija i Baranja)

„Projekt je nastao kao odgovor na probleme i negativne posljedice etnički podjeljenog sustava obrazovanja...cilj projekta je osnivanje prve integrirane škole u Vukovaru...Josipović je iskazao zadovoljstvo napretkom koji je postignut, poručio je i kako je uvjeren da će "Nova škola Vukovar" pružiti dodatnu mogućnost odabira za roditelje djece srpske i hrvatske nacionalnosti, s ciljem izgradnje zajedničke budućnosti u Vukovaru...“

- Srbijanski premijer izrekao važnu rečenicu u smjeru pomirbe
Vučić poželio hrvatskim Srbima da vole i poštuju i svoju Srbiju i svoju Hrvatsku
(Glas Slavonije, 17.veljače 2015., str. 3)

„Obraćajući se hrvatskim Srbima, premijer Vučić je u Zagrebu poručio da s jednakim ponosom poštuju i vole svoju Srbiju i svoju Hrvatsku te da tako, na najbolji mogući način, zaštite interese svoje djece i svoje budućnosti. Bila je to uistinu državnička izjava par excellence!“

Primjer neutralnog članka u Glasu Istre:

- Trenutak odluke: Međunarodni sud pravde sutra objavljuje dugoočekivanu presudu
Hrvatska vs.Srbija
Presuda koja će potresti regiju
(Glas Istre,1.veljače 2015., str 5, rubrika novosti)

„Bez obzira na konačan ishod, hrvatska tužba imala je smisla. Hrvatska je na najvišoj razini ponovno podsjetila na karakter i intenzitet zločina kojima je početkom devedesetih bila izložena, dok je Srbija svoju ulogu u tim zločinima uvijek željela pomesti pod tepih i što prije zaboraviti.“

Primjer negativnog članka u Glasu Istre:

- Šešeljeva Srbija

(Glas Istre, travanj 2015.)

„Odnosi sa susjednom Srbijom ponovno su zaoštreni zbog Vojislava Šešelja, četničkog vojvode i haškog optuženika...Riječ je o teatru apsurdna u kojem Beograd loše glumi dok na sceni Šešelj spaljuje hrvatsku zastavu.“

Primjeri negativnih članaka u Glasu Slavonije:

- Prosvjed "Stop teroru šatoraša" u organizaciji Occupy Croatia

Policija spriječila prosvjednike da se probiju do Savske 66

(Glas Slavonije, 23. veljače 2015., str. 4 i 5, rubrika novosti)

„Neki su uzvikivali "Hrvatska do Zemuna" "Smrdljivi Jugoslaveni“

- Ilija Šamukić, žrtva nacionalističkog incidenta u selu Pačetin

Ukrali hrvatsku zastavu i na kuću umirovljenika napisali "Ovo je Srbija, seli se, ustašo" (Glas Slavonije, članak je na naslovnici, 8. kolovoza 2015.)

- izvještaj, ne optužuje direktno Srbe, ali iz teksta se može protumačiti da su krivci Srbi

„U Pačetinu, selu u općini Trpinja, u kojem je srpsko stanovništvo većinsko, dogodio se nacionalistički incident čija je žrtva umirovljenik hrvatske nacionalnosti Ilija Šamukić.“

„Policiju nisam zvao jer doći će mi Mirko i Slavko, pa će tu otići kod Žike na piće i neće ništa napraviti.“ – aludira se na policajce srpske nacionalnosti

- Suđenje za ratni zločin u baranjskom selu Popovcu od 1991. do 1996. godine

Udarali su civile po genitalijama i tijelu te čeličnim užetom po prstima

(Glas Slavonije, 24. i 25. lipnja 2015.)

- izvještaj, opis zlostavljanja civilnog stanovništva, navode se imena optuženika

„Na Županijskom sudu u Osijeku u tijeku je suđenje zbog ratnog zločina nad civilnim stanovništvom u Baranji – zapovjedniku tzv. Teritorijalne obrane Popovac Bošku Strajniću zvanom Skakavac (60), te članovima štaba TO Dragiši Vučenoviću

(63), Svetomiru Milanoviću zvanom Seljo (59), te Hrvatu Josipu Stankoviću zvanom Njamco (54).“

- Kolumna: pogled izvana
Hrvatski ponos, srbijanska sramota!
- članak uoči obljetnice Dana pobjede, Dana domovinske zahvalnosti, Dana hrvatskih branitelja i 20. obljetnice Oluje
„Smiješno i dvolično izgledaju postupci srbijanskih čelnika u isto vrijeme kada Šešelj ponovno pali hrvatski barjak, ovaj put čak dva...“

Tablica 6. Zastupljenost članaka prema općem pristupu istraživanja u obje analizirane novine

Opći pristup istraživanja (OPI)	Broj	%
Informativan	340	85,64
Evaluacijski	13	3,27
Eksplanacijski	44	11,08
UKUPNO	397	100

Prema kriteriju općeg pristupa istraživanja, najviše je informativnih članaka, više od 87% što sam i pretpostavila prije nego što sam krenula s istraživanjem. Eksplanacijski pristup istraživanju koji objašnjava neku pojavu odnosno događaj, prisutan je u 11% članaka, a tek 3,2% otpada na evaluacijske članke. Takav je pristup sistematičan i objektivan jer ocjenjuje odnosno vrednuje nekoga ili nešto prema utvrđenom kriteriju ili standardu. Za ukupnu prezentaciju od posebne su važnosti i naslovi koji na prvu privlače ili odbijaju čitatelja od članka. U ovom istraživanju daleko je najviše informativnih naslova (čak 87,4%), koji se temelje na podacima iz članaka, uravnoteženi su, ne donose osude, ne prenose govor mržnje te doslovno prenose citate. Međutim, zabilježeni su i oni senzacionalistički koji su često diskriminirajući, nisu u skladu s tekстом, a urednici ih često koriste kako bi privukli pažnju čitatelja. Takvih je naslova 5,5%, a pojavljuju se i kritički naslovi koji su zastupljeni u najmanjem postotku (3,5%). Takvi naslovi iz poznatih argumenata kritiziraju, ali ne vrijeđaju, cilj kritičkog naslova nije destruktivni već afirmativni, upućuje na propuste i poziva na akciju.

Istraživanje je pokazalo da, uzmemo li u obzir obje novine, prevladavaju kulturne teme. Takvih je 40,3% članaka. Najmanje je članaka, tek 7,5%, koji obrađuju socijalne teme koje se bave uglavnom egzistencijalnim problemima manjina, Treba izdvojiti članke u kojima se obrađuju ratne teme jer su one prisutne u 12,5% objavljenih tekstova o manjinama i to pretežito u *Glasi Slavonije*.⁶ Poblizje gledano, kultura i umjetnost najzastupljenije su kao osnovne teme članka. Političkih događaja je 13,8%, ratni zločini kao osnovna tema čine također 13,8%, dok je kriminalnih aktivnosti 10,3%. Najmanje se piše o manjinama vezano uz sportske događaje i aktivnosti. Svega je 2,2% takvih članaka.

Tablica 7. *Nositelj uloge u obje analizirane novine*

Nositelj uloge (NOS)	Broj	%
Etnička grupa ili njezin pripadnik	117	29,47
Pojedinac koji se bori za vlastite interese	64	16,12
Manjinska organizacija/predstavnik	88	22,16
Opći kolektivitet	54	13,60
Političar	44	11,08
Ostalo	30	7,55
UKUPNO	397	100

Nositelj uloge, odnosno osoba o kojoj je riječ u članku, u najvećem dijelu članaka je etnička grupa ili njezin pripadnik. Problem je što se o njima piše, ali ih se ne pita. Takvih je 29,4% članaka. Članaka u kojima je nositelj uloge manjinska organizacija ili njezin predstavnik je 22,1%, a članci u kojima je u fokusu pojedinac koji se bori za vlastite interese čine 16,1%. Zanimljivo je kako je svega 11% članaka u kojima je nositelj uloge političar. Tekstova u kojima se narodnost spominje kao ključna činjenica, bitna da se shvati pozadina nekog slučaja, veoma je malo, a mnogo je više onih u kojima se narodnost ističe radi medijske

⁶ Detaljniji pregled, odnosno analiza tema po svakim novinama zasebno, dana je u drugom dijelu rada gdje se objašnjava Hipoteza H(3), str. 30-34.

atraktivnosti. To je posebno vidljivo u crnoj kronici gdje je najviše tekstova o manjinama s temom ilegalna prelaska granice i krijumčarenja droge, npr. Albanci htjeli ilegalno u Sloveniju (Glas Istre, 25. kolovoza 2015., str 20, crna kronika). Manjine su izložene snažnoj generalizaciji koja nekad ide tako daleko da se u tekstu uopće ne navode inicijali osobe koja je uhićena, npr. Poljak uhvaćen s dvije zaštićene Periske (Glas Istre, 1. kolovoza 2015., str.171)

Naslovi Crna kronika – spominjanje narodnosti iako za to nema potrebe:

- Talijani prodavali lažno zlato (Glas Istre, 23. veljače 2015.,str. 46, crna kronika)
- Talijani i Senegalac uhićeni zbog protuzakornitog ribolova (Glas Istre, 1.kolovoza 2015., str. 171, crna kronika)
- U nedjelju stradala dva biciklista, oba Talijana/ Smrtno stradao 48-godišnjak iz Cazzano San't Andre, pokraj Bergama (Glas Istre, 25. kolovoza 2015., str. 20, crna kronika)
- Talijan ukrao kameru Britancu (Glas Istre, 29. kolovoza 2015., str. 45, crna kronika)

Članak u kojem je glavni akter manjinski političar:

- Radin: Žalosno je da smo morali dočekati Španjolce, Hrvati i Talijani još se nisu probudili (Glas Istre, 21. i 22. lipnja 2015., str 2, novosti)

„Kao što Zagrepčani idu u Austriju, mi idemo u Italiju. I Hrvati i Talijani iz Istre i Rijeke na stotinu su načina povezani s Italijom. Zato ova linija ima i emotivnu težinu, jer nas i emotivno zbližava s Italijom...“

- Milorad Pupovac: Položaj Srba u Hrvatskoj više ne ide uzlaznom putanjom (Glas Slavonije, 21. kolovoza 2015.)
- Kandidat na listi nacionalnih manjina

Sulejmani: Nacionalne manjine su diskriminirane (Glas Istre, str.4, rubrika novosti)

„Sulejmani je istaknuo kako će on kao saborski zastupnik zagovarati nultu stopu tolerancije na diskriminaciju prema manjinama, ubrzano provođenje zakonskih akata i propisa koje se odnose na prava nacionalnih manjina te boriti se za bolje financijske i materijalne uvjete svih asocijacija nacionalnih manjina radi očuvanja kulturne baštine, tradicije, običaja i nacionalnog identiteta.“

Iz ovih prvih općenitih tablica možemo zaključiti da u člancima o manjinama u globalu nema govora mržnje, jezik je u većini slučajeva politički korektan, u središtu zbivanja nisu samo kriminalne aktivnosti manjina ili aktivnosti vezane uz ratna zbivanja već je fokus na svakodnevnom životu članova neke manjinske skupine, što je posebno vidljivo u Glasu Istre gdje se pokazuje veća osjetljivost većine za probleme, potrebe i želje manjina bez upotrebe stereotipa i predrasuda, članci su uglavnom pozitivni, naslovi prate tekst, ne vrijeđa se manjine u nijednom pogledu. U nastavku teksta slijedi pregled, odnosno interpretacija hipoteza koje daju bolji uvid u predstavljenost manjina u svakim novinama zasebno.

H(2) S obzirom na vrijednosno usmjerenje članaka, u Glasu Istre je najveći broj tekstova pozitivan, u Glasu Slavonije negativan

Tablica 8. Zastupljenost članaka prema općoj vrijednosnoj orijentaciji u Glasu Istre te Glasu Slavonije

Novine	Opća vrijednosna orijentacija (OVO)				
	Pozitivna	Negativna	Neutralna	Teško je odrediti	Ukupno
Glas Istre	106	19	98	15	238
%	44,54%	7,98%	41,18%	6,30%	
Glas Slavonije	42	24	81	12	159
%	26,42%	15,09%	50,94%	7,55%	
Ukupno	148	43	179	27	397
%	37,28%	10,83%	45,09%	6,80%	100 %

Hipoteza H(2) djelomično je potvrđena. Naime, promatramo li opću vrijednosnu orijentaciju članka, možemo vidjeti da postoje značajne razlike među analiziranim novinama. Uzimajući obje novine u obzir, opća vrijednosna orijentacija je pretežno neutralna, međutim u

Glasi Istre najveći broj članaka je pozitivno orijentiran (44,5%), dok u *Glasi Slavonije* prevladavaju neutralno orijentirani članci (50,9%). Također, u *Glasi Slavonije* veći je postotak negativno orijentiranih članaka (15%), za razliku od *Glasi Istre* gdje je postotak negativno orijentiranih članaka puno manji (7,9%). Moramo uzeti u obzir i da je u *Glasi Istre* veći broj ukupno analiziranih članaka. Dakle, istinitom se pokazala pretpostavka da će u *Glasi Istre* najveći broj članaka biti pozitivan, međutim krivom se pokazala pretpostavka da će u *Glasi Slavonije* najveći broj članaka biti negativan.

Tablica 9. Zastupljenost članaka prema funkciji u *Glasi Istre* te *Glasi Slavonije*

Novina	Funkcija članka (FUNKC)				
	Informiran je	Educiranje	Promoviranje	Kritiziranje	Teško je odrediti
Glas Istre	193	9	13	18	5
%	81,09%	3,78%	5,46%	7,56%	2,10%
Glas Slavonije	134	2	8	14	1
%	84,28%	1,26%	5,03%	8,81%	0,63%
Ukupno	327	11	21	32	6
%	82,37%	2,77%	5,29%	8,06%	1,51%

Prema funkciji članka, u jednim i drugim novinama prevladava informativna funkcija članka. U *Glasi Istre*, takvih je 81% tekstova, dok je u *Glasi Slavonije* nešto veći postotak, 84,2%. Slijede članci kojima je temeljna funkcija kritiziranje, u *Glasi Istre* takvih je 7,5% članaka dok je u *Glasi Slavonije* 8,8% takvih tekstova. Promotivnih tekstova nešto je više od 5%, dok je nažalost najmanji broj tekstova čija je funkcija educiranje populacije. U *Glasi Istre* svega je 9 takvih tekstova, a u *Glasi Slavonije* samo 2 edukativna teksta.

H(3) Manjine su u *Glasi Istre* zastupljenije u kulturnim rubrikama gdje prevladavaju teme iz područja kulture, a u *Glasi Slavonije* u političkim rubrikama u kojima prevladavaju političke i ratne teme

Tablica 10. Zastupljenost članaka prema rubrikama u kojima su objavljeni

Novina	Rubrika u kojoj je članak objavljen (RUBR)							
	Reg. rubrike, događaji dana, novosti, Hrvatska	Vanjska politika	Crna kronika	Sport	Kolumne	Kultura	Prilozi	Ostalo
Glas Istre	108	4	34	8	2	43	38	1
%	45,38%	1,68%	14,29%	3,36%	0,84%	18,07%	15,97%	0,42%
Glas Slavonije	117	0	5	3	0	12	19	3
%	73,58%	0,00%	3,14%	1,89%	0,00%	7,55%	11,95%	1,89%
Ukupno	225	4	39	11	2	55	57	4
%	56,68%	1,01%	9,82%	2,77%	0,50%	13,85%	14,36%	1,01%

Hipoteza H(3) djelomično je potvrđena. Jedna od glavnih pretpostavki bila je da su u Glasu Istre manjine najzastupljenije u kulturnim rubrikama, poput rubrika Kultura i Mozaik, budući da u Istri manjinske zajednice vrlo često organiziraju kulturna druženja i manifestacije pa je stoga i pretpostavka da novine najviše o tome izvještavaju. Za Slavoniju je pretpostavljeno da su odnosi manjine i većine porušeni još od rata 90-ih godina i da se i dalje osjeti nacionalna netrepeljivost i kroz medije. Naime, netočnim se pokazala pretpostavka da će manjine u člancima *Glasa Istre* biti najzastupljenije u kulturnim rubrikama, dok je točna pretpostavka da će manjine u člancima *Glasa Slavonije* biti najviše zastupljene u političkim rubrikama. U *Glasi Istre* svega je 43, odnosno 18% članaka o manjinama objavljenih u rubrici Kultura. Najveći postotak ipak otpada na političke rubrike, točnije 45,3%. Razmjerno visok postotak je članaka koji su objavljeni u priložima koji izlaze uz *Glas Istre* određenim danima u tjednu te je takvih 15,9% članaka. Također, relativno visok postotak članaka o nacionalnim manjinama objavljen je u rubrici Crna kronika, što bi se moglo povezati za ljetnim mjesecima i povećanim brojem kriminalnih radnji i stradavanjima turista najvećim dijelom iz Italije. Česta su stradavanja i Čeha te Poljaka, pa iako oni ne žive u Hrvatskoj, uzeti

su u obzir kao manjina prilikom analize. U *Glasu Slavonije* manjine su, kako se i pretpostavljalo, najzastupljenije u političkim rubrikama (regionalne rubrike, unutarnja politika, događaji dana, novosti, Hrvatska) koje se nalaze na početnim stranama novina kao najvažnije vijesti dana. Uspoređujući *Glas Slavonije* sa *Glasom Istre*, velika je razlika u postotku objavljenih članaka u političkim rubrikama. Iako je u obje novine najveći broj članaka objavljen upravo u tim rubrikama, *Glas Slavonije* tu prednjači sa 73,5%. Potom slijede članci objavljeni u prilogima koji izlaze uz novine te je takvih tekstova 11,95%. Za razliku od *Glasa Istre*, u *Glasu Slavonije* samo je 12 članaka, odnosno 7,5% objavljeno u rubrici Kultura te samo 5 članaka u rubrici Crna kronika.

Tablica 11. Zastupljenost članaka prema vrsti teme u *Glasu Istre* te *Glasu Slavonije*

Novina	Članak prema vrsti teme (VRSTT)					
	Političke teme	Socijalne teme	Kulturne teme	Nekoliko tema	Ratne teme	Ostalo
Glas Istre	31	23	108	44	11	21
%	13,03%	9,66%	45,38%	18,49%	4,62%	8,82%
Glas Slavonije	21	7	52	27	39	13
%	13,21 %	4,40%	32,70%	16,98%	24,53%	8,18%
Ukupno	52	30	160	71	50	34
%	13,10%	7,55%	40,30%	17,88%	12,59%	8,56%

Ono što je zanimljivo jest da, iako su najzastupljenije političke rubrike, prema vrsti teme najviše je članaka koji obrađuju kulturne teme vezane uz nacionalne manjine. U *Glasu Istre* takvih je 45,38% članaka, dok je u *Glasu Slavonije* taj postotak nešto niži i iznosi 32,7%. Političkih tema u obje novine je približno jednak broj, oko 13%, a čak 39 od ukupno 159 tekstova objavljenih u *Glasu Slavonije* obrađivalo je u promatranom periodu ratne teme, odnosno takvih je 24,5% članaka. U *Glasu Istre* taj je postotak uvelike niži, svega 4,6% tekstova povezanih sa ratnim zbivanjima (Domovinski rat, ratna stradanja, obljetnice i suđenja ratnim zločincima).

Tablica 12. Osnovne teme članaka u *Glasi Istre* te *Glasi Slavonije*

No vi na	Osnovna tema članka (TEMA)								
	Kultura i umjetnost	Politički događaj	Edukativni događaj	Kriminal aktivn.	Diskriminacija manjina	Egzist. Problem	Ratni zločini	Sportski događaj	Ostalo
GI	100	34	18	32	18	6	12	6	12
%	42,02%	14,29%	7,56%	13,45%	7,56%	2,52%	5,04%	2,52%	5,04%
GS	50	21	9	9	8	7	43	3	9
%	31,45%	13,21%	5,66%	5,66%	5,03%	4,40%	27,04%	1,89%	5,66%
Ukupno	150	55	27	41	26	13	55	9	21
%	37,78%	13,85%	6,80%	10,33%	6,55%	3,27%	13,85%	2,27%	5,29%

Kultura i umjetnost osnovna su tema tekstova o manjinama u obje analizirane novine. U *Glasi Istre* veći je postotak takvih članaka, 42 % za razliku od *Glasa Slavonije* koji je u promatranom razdoblju imao 31,4% takvih članaka. Vrlo je visok postotak članaka u *Glasi Slavonije* kojima su u fokusu ratni zločini aktivnosti vezane uz Domovinski rat (27 %). Politički događaji u *Glasi Istre* osnovna su tema 14,2% članaka, a u *Glasi Slavonije* 13,2% članaka. Relativno visok postotak članaka objavljenih u *Glasi Istre* otpada na kriminalne aktivnosti. Takvih je 32, odnosno 13,4% tekstova što bi se kao što je već ranije u tekstu pretpostavljeno, moglo povezati sa turističkom sezonom i povećanim brojem turista u Istri.

Primjeri izvještavanja o Talijanima u Glasu Istre – uglavnom kulturna događanja:

- Isticanje narodnosti, porijekla ili državljanstva žrtve u većini je slučajeva nepotrebno, a vrlo vjerojatno utječe na percepciju neke manjine i doprinosi stvaranju novih predrasuda, što može otežati integraciju svake manjine u društvo. No, primjer talijanske manjine pokazuje kako se dugoročno medijska predstavljenost svake manjine može poboljšati trajnim naglaskom na kulturne aktivnosti. Talijanska manjina nametnula se u kulturnim rubrikama kroz mnogobrojne izložbe, povijesne obljetnice i predstavljanja novih knjiga, i može se primjetiti kako javnost u Istri upravo nju najviše percipira kao “kulturnu manjinu”.

- Gradimo kvalitetne odnose/Uspješno i prezentirana Škola vještina
(Glas Istre, 9. prosinca, str 14., rubrika istra)

„Talijanska osnovna škola "Bernardo Benussi", u suradnji s Centrom Podresca i pod vodstvom Silvana i Silvane Brunelli, tijekom ove školske godine pokrenula je pilot projekt pod nazivom Gradimo kvalitetne odnose (Costruire relazioni) – Scuola delle abilità – Škola vještina.“ – edukativni projekt kojim bi se postiglo kvalitetnije obrazovanje i dijalog

- U Zajednici Talijana otvorena izložba slika Ivana Tankovića Kiće i Duilija Trošta
Strast slikanja nam je prirodna kao i disanje
(Glas Istre, 17. travnja 2015., str 17., rubrika istra)

„Izložbu koja se može pogledati do 24. travnja, uz dopredsjednicu Zajednice Talijana Mariju Tamburini, otvorio je bard rovinjske likovne scene Bruno Mascarelli“

- Uz X. Rovinjsku regatu barki – jedrilica s o glavnim i latinskim jedrom i drugim tradicionalnim plovilima
Vara che bello! Regina je prva među batanama
(Glas Istre, 15.lipnja 2015., str 15, rubrika istra)

„Sve u svemu, najčešći komentar koji se mogao čuti bilo je "vara che bello".“

Primjeri izvještavanja o Srbima u Glasu Slavonije – uglavnom ratni zločini:

- U Beogradu počelo suđenje za ratni zločin 1991. u Sotinu
Matijašević: Istinu ćemo doznati jedino kroz sudske postupke
(Glas Slavonije, 5. veljače 2015., str.2)

„U Beogradu počelo suđenje petorici optuženika (Sotinskih Srba) za ratne zločine počinjene nad Hrvatima u vukovarskom prigradskom naselju Sotin“

- Suđenje u Beogradu za ratni zločin '91. u Sotinu, nastavak u ožujku
Optuženi Žarko Milošević priznao likvidacije u okupiranom Sotinu
(Glas Slavonije, 9. veljače 2015., str. 2)
- Bit će problema
Uskoro dvojezične ploče diljem Hrvatske
(Glas Slavonije, 5. veljače 2015., str. 6)

H(4) U oba lista naglasak je na informativnim tipovima članaka, a novinarska vrsta koja prevladava je vijest.

Tablica 13. Zastupljenost članaka prema novinarskom žanru u Glasu Istre te Glasu Slavonije

Novina	Novinarski žanr								
	Kratka vijest	Vijest	Izvještaj	Intervju	Kratka reportaža	Reportaža	Analiza	Komentar/ osvrt/ kolumna	Ostalo
GI	45	54	85	7	5	3	8	18	13
%	18,91 %	22,69 %	35,71 %	2,94%	2,10%	1,26%	3,36%	7,56%	5,46%
GS	32	41	58	8	0	0	4	12	4
%	20,13%	25,79 %	36,48 %	5,03%	0,00%	0,00%	2,52%	7,55%	2,52%
Ukupno	77	95	143	15	5	3	12	30	17
%	19,40%	23,93 %	36,02 %	3,78%	1,26%	0,76%	3,02%	7,56%	4,28%

Očita je dominacija izvještajnih novinarskih vrsta (vijest, kratka vijest, izvještaj), a istodobno se primjećuje iznimno mali broj analitičkih tekstova koji bi trebali otkriti ukupnu pozadinu događaja. U *Glasu Istre* u promatranom razdoblju uočeno je 22,6 % vijesti te 18,9 % kratkih vijesti. U *Glasu Slavonije* je slična situacija, 25,7% je vijesti te 20,1 % kratkih vijesti. Ako gledamo pojedinačno svaki novinarski žanr, vidljivo je da u jednim i drugim novinama dominira izvještaj kao najzastupljeniji novinarski žanr pri izvještavanju o manjinama. Ovdje možemo izdvojiti još i komentar/osvrt/kolumnu kao žanr koji je u obje novine zastupljen sa 7,5 %. Negativan trend je potpuni izostanak reportaže kao novinarskog žanra u *Glasu Slavonije*, dok *Glas Istre* broji 8 članaka koji su se detaljnije pozabavili problemima manjina u žanru reportaže.

H(5) U Glasu Slavonije mali je broj eksplanacijskih i evaluacijskih tekstova, a Glas Istre ima dobru zastupljenost složenijih formi izvještavanja

Tablica 14. Zastupljenost članaka prema kriteriju općeg pristupa istraživanju

Novina	Opći pristup istraživanju (OPI)			
	Informativan	Evaluacijski	Eksplanacijski	Ukupno
Glas Istre	200	7	31	238
%	84,03%	2,94%	13,03%	
Glas Slavonije	140	6	13	159
%	88,05%	3,77%	8,18%	
Ukupno	340	13	44	397
%	85,64%	3,27%	11,09%	100 %

Promatrajući povezanost novina prema općem pristupu izvještavanju, možemo vidjeti da nema pretjerane razlike među novinama. Hipoteza H(5) da je u *Glasu Slavonije* manji broj eksplanacijskih i evaluacijskih tekstova od Glasa Istre time dakle nije potvrđena. U jednim i drugim novinama najzastupljeniji je informativan pristup izvještavanju, u *Glasu Istre* 84%

članaka je informativnog pristupa, dok je u *Glasu Slavonije* nešto veći postotak takvih članaka, točnije 88%. U puno manjoj mjeri je zastupljen eksplanacijski pristup izvještavanju, s time da i tu prednjači *Glas Slavonije*, dok je u obje analizirane novine najmanje evaluacijskih tekstova. Manje od 3% u *Glasu Istre* te 3,7 % u *Glasu Slavonije*. Takvi su tekstovi zapravo najvažniji, jer mogu pružiti više izvora informacija i više strana priče. Pomoću takvih žanrova (reportaža, analiza) novinar može pobjeći iz jednoznačne interpretacije i stvoriti osnove za veći naglasak na životne okolnosti, što je presudno važno u izvještavanju o manjinama kada informativan pristup ne pruža dovoljno informacija, ne objašnjava pozadinu događaja i ne prepoznaje njegove posljedice.

H(6.1) U Glasu Istre naslov i članak u najvećem dijelu su izravno povezani, prevladavaju informativni naslovi, a slika koja prati tekst najčešće je manja od samog teksta.

H(6.2) U Glasu Slavonije naslov i članak u najvećem dijelu su izravno povezani s time da tip naslova koji prevladava u ovom slučaju je senzacionalistički, a slika koja prati tekst u većini slučajeva ili je nepostojeća ili veća od samog teksta.

Tablica 15. Zastupljenost članaka s obzirom na vrstu naslova

Novina	Vrsta naslova (VRSTN)				
	Informativan	Senzacionalistički	Kritički	Teško je odrediti	Nema naslova
Glas Istre	212	8	8	5	5
%	89,08%	3,36%	3,36%	2,10%	2,10%
Glas Slavonije	125	24	6	1	3
%	78,61%	15,09%	3,77%	0,63%	1,89%
Ukupno	337	32	14	6	8
%	84,88%	8,06%	3,53%	1,51%	2,02%

U *Glasu Istre* u navedenom periodu istraživanja, od ukupno 238 članaka, njih 212 ima informativne naslove, što iznosi nešto više od 89%. Informativni naslovi temelje se na

podacima iz teksta, uravnoteženi su, ne prenose govor mržnje, ne donose odluke te doslovno prenose citate. U *Glasi Slavonije* također je najveći broj informativnih naslova. Od 159 tekstova, njih 125 ima informativan naslov, odnosno 78,61%. Senzacionalističkih naslova je 15,09% što opovrgava moju hipotezu o prevladavanju senzacionalističkih naslova u ovim novinama – naslova koji su suprotni od informativnih, napuhuju događaje, cilj im je izazvati šok, ne prate tekstove i sugeriraju zauzimanje određene pozicije. Kritički naslovi koji iz poznatih razloga kritiziraju, ali ne vrijeđaju, cilj im nije destruktivni već afirmativni te upućuju na propuste i pozivaju na akciju se pojavljuju u svega nešto više od 3% u analiziranim novinama.

H(7) Reprezentativnost neke manjine određena je njenom brojnošću na određenom geografskom području. Shodno tome, u Glasi Istre najzastupljenija je talijanska nacionalna manjina, a u Glasi Slavonije srpska nacionalna manjina

Tablica 16. Zastupljenost manjina u člancima Glasa Istre te Glasa Slavonije

Novina	Manjina (MANJ)					
	Srbi	Talijani	Bošnjaci	Mađari	Općenito	Ostalo
Glas Istre	52	93	22	3	21	10
%	21,85%	39,08%	9,24%	1,26%	8,82%	4,20%
Glas Slavonije	78	0	8	21	18	9
%	49,06%	0,00%	5,03%	13,21%	11,32%	5,66%
Ukupno	130	93	30	24	39	19
%	32,75%	23,43%	7,56%	6,04%	9,82%	4,79%

Hipoteza H(7) da je brojnost neke manjine određena njenom brojnošću na određenom geografskom području pokazala se točnom. U Istri je najveći postotak Talijana, slijede Srbi pa Bošnjaci. Jednakim redosljedom pokazala se zastupljenost tih manjina u člancima *Glasa Istre*. Najveći postotak članaka, 39 % je o Talijanima. O Srbima se pisalo u 21,8% članaka, a o Bošnjacima u 9,2% članaka. Općenito o manjinama pisalo se u 8,8% članaka. U Slavoniji živi najveći broj Srba, a potom slijede Mađari. Prema tome, najveći broj tekstova o manjinama u *Glasi Slavonije* bio je upravo o Srbima i to visokih 49%, dok je članaka o Mađarima u promatranom razdoblju bilo 13,21%. Tekstova koji su se bavili problematikom većeg broja manjina ili manjinama općenito bilo je 11,3%.⁷

H(8) Manjine se rijetko pojavljuju na naslovnim stranama novina

Tablica 17. Zastupljenost članaka na naslovnicama *Glasa Istre* te *Glasa Slavonije*

Novina	Članak na naslovnici (NASL)		
	Da	Ne	Ukupno
Glas Istre	6	232	238
%	2,52%	97,48%	
Glas Slavonije	12	147	159
%	7,55%	92,45%	
Ukupno	18	379	397
%	4,53%	95,47%	100 %

Naslovne stranice su najvažniji dio svakih novina. One su te koje svojim zanimljivim i intrigantnim naslovima i fotografijama trebaju privući čitatelje i potaknuti ih da kupe novine. A upravo je to i cilj svakog izdavača – prodati što veći broj novina. Međutim, kao što je iz tablice vidljivo, članci o manjinama se gotovo uopće ne najavljuju na naslovnicama te se time hipoteza H(8) da se manjine rijetko pojavljuju na naslovnim stranama pokazala točnom. Naime, u *Glasi Istre* samo 6 od ukupno 238 članaka o nacionalnim manjinama

⁷ Manjine koje nisu imale zastupljenost veću od 5 % u jednim ili drugim novinama nisu prikazane u tablici

pojavi se na naslovnici. Glas Slavonije malo je bolji što se toga tiče te je tu u promatranom razdoblju 12 od 159 članaka smatrano dovoljno zanimljivim široj masi da bi završili na naslovnoj strani Glasa Slavonije. Tako mali postotak, *Glas Istre* tek 2,5% te *Glas Slavonije* 7,5% pokazuju da teme o nacionalnim manjinama nisu dovoljno intrigantne i zanimljive da bi dospjele na naslovnice novina.

H(9) Manjine se u člancima pojavljuju u najvećoj mjeri kao sporedni sadržaj članka čiji su glavni akteri pripadnici neke etničke grupe i to pretežito muškarci.

Tablica 18. Manjine kao glavni ili sporedni sadržaj članka u *Glasi Istre* te *Glasi Slavonije*

Novina	Manjine kao glavni ili sporedni sadržaj članka (SADRŽ)		
	Glavni	Sporedni	Ukupno
Glas Istre	177	61	238
%	74,37%	25,63%	
Glas Slavonije	109	50	159
%	68,55%	31,45%	
Ukupno	286	111	397
%	72,04%	27,71%	100%

Pretpostavka da se manjine u najvećoj mjeri pojavljuju kao sporedni sadržaj članka pokazala se neistinitom. U obje novine manjine su pretežito prezentirane kao glavni sadržaj članka, i to u visokih 74,3 % članaka u *Glasi Istre* te 68,5% u *Glasi Slavonije*.

Tablica 19. *Glavni akteri u člancima Glasa Istre te Glasa Slavonije*

Novina	Nositelj uloge (NOS)					
	Etnička grupa ili pripadnik	Pojedina c koji se bori za vlastite interese	Manjins ka organiza cija/ predstav nik	Opći kolektiv	Politič ar	Ostalo
Glas Istre	69	48	58	27	24	12
%	28,99%	20,17%	24,37%	11,34%	10,08 %	5,04%
Glas Slavonij e	48	16	30	27	20	18
%	30,19%	10,06%	18,87%	16,98%	12,58 %	11,32 %
Ukupno	117	64	88	54	44	30
%	29,47%	16,12%	22,17%	13,60%	11,08 %	7,56%

Sljedeća kategorija pomogla je da se usmjerimo na izvore informiranja. To je naime kategorija koja definira na koji je način predstavljen nositelj uloge (osoba o kojoj se izvještava). Nositelj uloge u najvećem dijelu članaka, oko 30% u jednim i drugim novinama je etnička grupa ili pripadnik pojedine etničke grupe te je time pretpostavka o glavnom akteru odnosno nositelju uloge potvrđena. U Glasu Istre u samo 28,9% tekstova on predstavlja određenu etničku grupu ili pripadnika pojedine etničke grupe (naglašena je pripadnost određenoj manjini, npr. Talijan). U 20,1% slučajeva pojavljuje se kao pojedinac, koji se bori za vlastite interese, bez eksplicitnog naglašavanja pripadnosti manjini. Ovakav podatak upućuje na posve jasan izostanak strategije predstavljanja manjina što pokazuje da je izvještavanje o manjinama depersonalizirano, a to pak potiče generaliziranje i stvara stereotipe o manjinama. U prilog ovom zaključku posve sigurno govori i podatak prema kojem se nositelj uloge u 24,3% slučajeva pojavljuje kao predstavnik neke manjinske organizacije. U 11,3 % članaka on predstavlja neki opći kolektivitet, u 10% slučajeva nositelj uloge je političar, a u 5% slučajeva u kategoriji ostalo to uopće nije moguće jasno odrediti. Što se tiče *Glasa Slavonije*, i ovdje je nositelj uloge u najvećem postotku, točnije u 30,1% tekstova

određena etnička grupa ili njezin pripadnik. Na drugom je mjestu manjinska organizacija kao nositelj uloge u 18,8% tekstova, potom opći kolektiv u 16,9% tekstova, političar se pojavljuje u 12,5% tekstova o manjinama kao nositelj uloge, a u čak 11,3% slučajeva to nije bilo moguće jasno odrediti. Pojedinaac koji se bori za vlastite interese, bez eksplicitnog naglašavanja pripadnosti manjini, nositelj je uloge u samo 10% tekstova (manje nego u *Glasi Istre*).

Tablica 20. Zastupljenost spolova u člancima *Glasi Istre* te *Glasi Slavonije*

Novina	Spol glavnog aktera (SPOL)			
	Muško	Žensko	Oba spola (grupa ljudi)	Ukupno
Glas Istre	112	27	99	238
%	46,76%	11,34%	41,60%	
Glas Slavonije	82	10	67	159
%	51,57%	6,29%	42,14%	
Ukupno	194	37	166	397
%	48,86%	9,32%	41,81%	100%

Također, pokazalo se točnim da u člancima prevladavaju muškarci, međutim od njih ne odstupaju u velikoj mjeri i oni članci u kojima su zastupljena oba spola, i muški i ženski, odnosno grupa ljudi. Kao što je i pretpostavljeno, najmanja je zastupljenost žena kao glavnih aktera vijesti o manjinama te se one pojavljuju u samo 11,3% tekstova *Glasi Istre*, a još manju zastupljenost broje u *Glasi Slavonije* gdje su zastupljene u samo 6,2% tekstova o manjinama.

6. ZAKLJUČAK

Multikulturalnost društva svjedoči o stupnju demokracije jedne zemlje. Demokratsko društvo posvećuje puno pažnje poštovanju i zaštiti ljudskih i manjinskih prava, a posebno vodi računa o položaju manjinskih naroda. Masovni mediji doprinose razvoju tolerancije u društvu, ali isto takonepromišljenim djelovanjem mogu poticati stereotipizaciju manjinskih kultura te na taj način produbljivati jaz između manjine i većine. Ovim istraživanjem željela sam istražiti specifičnosti izvještavanja o manjinama u lokalnim dnevnicima. Ono ovisi o puno čimbenika, a ponajprije o ratnim okolnostima. Iako je naizgled prošlo dovoljno vremena od Domovinskog rata, ovim istraživanjem željela sam provjeriti osjete li se još posljedice rata u pristupu medija manjinama u dvije vrlo različite hrvatske regije. Slavonija kao siromašnija regija koja je bila pogođena ratom te Istra kao jednu od najrazvijenijih hrvatskih regija koja nije pretrpjela razorne posljedice Domovinskog rata. Budući da sam iz Istre te da sam i sama pripadnik manjine, to me potaknulo na pisanje ovog diplomskog rada.

Za razliku od Istre, Slavonija je hrvatska regija koja je osjetila najrazornije posljedice rata te je iz tog razloga uzet *Glas Slavonije* kao list za koji se pretpostavljalo da je u suprotnosti sa *Glasom Istre*, odnosno u suprotnosti sa temama, načinom pisanja i predstavljenosti manjina. Stoga mi je prilikom kreiranja rada temeljna hipoteza za istraživanje o predstavljenosti nacionalnih manjina u regionalnim dnevnim novinama *Glas Istre* i *Glas Slavonije* bila je da *Glas Istre* kvalitetnije obrađuje teme vezane uz nacionalne manjine. To bi značilo da je u tim novinama zabilježeno manje govora mržnje, jezik je politički korektan, u središtu zbivanja nisu samo kriminalne aktivnosti manjina ili aktivnosti vezane uz ratna zbivanja već je fokus na svakodnevnom životu članova neke manjinske skupine, pokazuje se veća osjetljivost većine za probleme, potrebe i želje manjina bez upotrebe stereotipa i predrasuda, članci su uglavnom pozitivni, naslovi prate tekst, ne vrijeđa se manjine u nijednom pogledu. Postavila sam dodatne hipoteze kako bi pokušala potvrditi ovu pretpostavku, pa je time prva hipoteza bila vezana uz brojnost članaka o manjinama.

Potvrđeno je da se u *Glasu Istre* više piše o manjinama, veći je dakle broj članaka koji prate život nacionalnih manjina u Istri. Druga hipoteza kojom se pretpostavilo da će u *Glasu Istre* najveći broj članaka biti pozitivan, a u *Glasu Slavonije* negativan, samo je djelomično potvrđena. Naime, istinitom se pokazala pretpostavka da će u *Glasu Istre* najveći broj članaka biti pozitivno orijentiran (44,5%), međutim krivom se pokazala pretpostavka da će u *Glasu*

Slavonije najveći broj članaka biti negativan (15%). Ispostavilo se da u *Glasi Slavonije* prevladavaju neutralno orijentirani članci (50,9%).

Ovo istraživanje potvrdilo je da se u oba regionalna lista uglavnom objavljuju informativni članci temeljeni na izvještajnim novinarskim vrstama, često s mnogo informacija, ali bez potrebnih analiza. Najviše tekstova objavljeno je u informativno-političkim rubrikama, odnosno regionalnim rubrikama. Treća hipoteza da su manjine u *Glasi Istre* zastupljenije u kulturnim rubrikama gdje prevladavaju teme iz područja kulture, a u *Glasi Slavonije* u političkim rubrikama u kojima prevladavaju političke i ratne teme istoje samo djelomično potvrđena. U *Glasi Slavonije* manjine su, kako se i pretpostavljalo, najzastupljenije u političkim rubrikama 73,5% (regionalne rubrike, unutarnja politika, događaji dana, novosti, Hrvatska) koje se nalaze na početnim stranama novina kao najvažnije vijesti dana, međutim i u *Glasi Istre* manjine su najzastupljenije upravo u političkim rubrikama, odnosno prvim stranicama novina (45,3%). Ono što je zanimljivo jest da, iako su najzastupljenije političke rubrike, u jednim i drugim novinama najviše je članaka koji obrađuju kulturne teme vezane uz nacionalne manjine. Manjine se u svojoj promociji najčešće koriste kulturnim događanjima. To su aktivnosti u kojima se očekuje zauzeto djelovanje manjinskih predstavnika, pa porast broja tekstova o kulturnom bogatstvu neke manjine pokazuje angažiranost njezinih predstavnika. U tome prednjači talijanska nacionalna manjina. Četvrta hipoteza je potvrđena jer pokazuje da je u obje novine naglasak na informativnim tipovima članaka gdje je očita dominacija izvještajnih novinarskih vrsta (vijest, kratka vijest, izvještaj), a istodobno se primjećuje iznimno mali broj analitičkih tekstova koji bi trebali otkriti ukupnu pozadinu događaja.

Istraživanje je pokazalo da u jednim i drugim novinama dominira izvještaj kao najzastupljeniji novinarski format pri izvještavanju o manjinama. Peta hipoteza kojom se željela potvrditi pretpostavka da je u *Glasi Slavonije* manji broj eksplanacijskih i evaluacijskih tekstova od *Glasi Istre* nije potvrđena. U obje novine najzastupljeniji je informativan pristup izvještavanju, i to preko 80%. U puno manjoj mjeri je zastupljen eksplanacijski pristup izvještavanju, s time da i tu prednjači *Glas Slavonije*, a najmanje zastupljeni su evaluacijski tekstovi. Takvi su tekstovi zapravo najvažniji, jer mogu pružiti više izvora informacija i više strana priče. Pomoću takvih žanrova (reportaža, analiza) novinar može pobjeći iz jednoznačne interpretacije i stvoriti osnove za veći naglasak na životne okolnosti, što je presudno važno u izvještavanju o manjinama kada informativan pristup ne pruža dovoljno informacija, ne objašnjava pozadinu događaja i ne prepoznaje njegove

posljedice. U *Glasi Istre* nešto više od 89% članaka ima informativne naslove, u više od 50% članaka naslov i tekst izravno su povezani, a slika koja prati tekst u pravilu je manja od samog teksta. Ovi rezultati potvrđuju unaprijed postavljenu hipotezu. U *Glasi Slavonije* također je najveći broj informativnih naslova, točnije 78,61%. Senzacionalističkih naslova je 15% što opovrgava moju hipotezu o prevladavanju senzacionalističkih naslova u ovim novinama. Slično kao i kod *Glasi Istre*, više od 50% naslova izravno je povezano sa člankom. Kod *Glasi Slavonije* rezultati povezanosti grafičke opreme i teksta su iznenađujući. Naime, hipotezom je pretpostavljeno da će slika koja prati tekst u većini slučajeva biti ili nepostojeća ili veća od samog teksta, nije se pokazala točnom, štoviše veći je postotak tekstova u *Glasi Istre* u kojima nije bilo fotografija koje bi pratile tekst.

Sedma hipoteza kojom sam pretpostavila da je brojnost neke manjine određena njenom brojnošću na određenom geografskom području pokazala se točnom. U Istri je najveći postotak Talijana, slijede Srbi pa Bošnjaci. Jednakim redosljedom pokazala se zastupljenost tih manjina u člancima *Glasi Istre*. Najveći postotak članaka je o Talijanima, zatim Srbima te Bošnjacima. U Slavoniji živi najveći broj Srba, a potom slijede Mađari. Prema tome, najveći broj tekstova o manjinama u *Glasi Slavonije* bio je upravo o Srbima te nešto manje o Mađarima. Smatram da, budući da je u Istri najviše pripadnika talijanske nacionalne manjine koja je vrlo dobro organizirana, putem velikog broja kulturnih manifestacija ona dopire u medije. S druge strane, u Slavoniji gdje je brojčano najveća srpska manjina, sa udjelom od 8,1% u ukupnom stanovništvu te regije, najzastupljenija je manjina u slavonskim regionalnim novinama uglavnom zbog suđenja za zločine iz prošlosti. Osmu hipotezu kojom sam pretpostavila da se manjine rijetko pojavljuju na naslovnim stranama novina pokazala se točnom. Vrlo mali postotak objavljenih članaka na naslovnici, u *Glasi Istre* samo je 2,5% takvih članaka, dok je *Glasi Slavonije* nešto bolji sa 7,5% objavljenih članaka na naslovnici, pokazuje da teme o nacionalnim manjinama nisu dovoljno intrigantne i zanimljive da bi dospjele na naslovne strane novina. Pretpostavka da se manjine u najvećoj mjeri pojavljuju kao sporedni sadržaj članka pokazala se neistinitom. U obje novine manjine su pretežito prezentirane kao glavni sadržaj članka, i to u visokih 74,3% članaka u *Glasi Istre* te 68,5% u *Glasi Slavonije*. Istinitim se pokazala pretpostavka da će u najvećem postotku glavni akteri biti pripadnici neke etničke grupe (oko 30%). Također, pokazalo se točnim da u člancima prevladavaju muškarci, međutim od njih ne odstupaju u velikoj mjeri i oni članci u kojima su zastupljena oba spola, odnosno grupa ljudi. Najmanja je zastupljenost žena kao glavnih aktera

vijesti o manjinama te se one pojavljuju u samo 11,3% tekstova *Glasa Istre*, a još manju zastupljenost broje u *Glasi Slavonije* gdje su zastupljene u samo 6,2% tekstova.

Budući da je primjećen razmjerno velik broj članaka vezan uz posljedice Domovinskog rata, uz rezultate provedenog istraživanja, željela bih predložiti temu za buduća istraživanja: Istražiti kako je predstavljen Domovinski rat u *Glasi Slavonije* (sve obljetnice, memorijali, branitelji i sl.). S druge strane, u *Glasi Istre* primjećeno je dosta članaka o antifašizmu, Komunističkoj partiji Jugoslavije i Titu, pa je preporuka i to podrobnije istražiti u nekim budućim analizama. Primjećeno je i da oba lista izvještavaju sustavno o osobama s invaliditetom i umirovljenicima i to u većini slučajeva pozitivno i sa ciljem senzibiliziranja i osvješćivanja javnosti o ovakvom vidu različitosti. Potrebno je dakle educirati javnost o potrebi prihvaćanja različitog bilo kakve vrste, u ovom slučaju implementirati manjine u svakodnevni život i ne smatrati ih drugačijima i različitima od većine. Stoga su istraživanja o nacionalnim manjinama vrlo bitna jer mogu pridonijeti i medijima i javnosti u smislu dodatnog senzibiliziranja za osjetljivo pitanje medijskog praćenja problema pripadnika manjinskih naroda u Hrvatskoj.

7. LITERATURA

1. Giddens, A. (2007) Sociologija. Zagreb: Nakladni zavod Globus
2. Hesmondhalgh, D. (2006) 'Discourse analysis and content analysis' u M. Gillespie i J. Toynbee (ur) *Analysing Media Texts*. Berkshire: The Open University Press, 120-156.
3. Kanižaj, I. (2006) Manjine - između javnosti i stvarnosti : nacionalne manjine u dnevnim novinama 2001.-2005. Zagreb: Sveučilišna knjižara
4. Lamza Posavec, V.(2011) Kvantitativne metode istraživanja: anketa i analiza sadržaja. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
5. Malović, S. (2003) Novine. Zagreb: Sveučilišna knjižara
6. Malović, Stjepan (2004) *Bogatstvo različitosti*. Zagreb: Sveučilišna knjižara
7. McCombs, M.E./ Shaw, D.L.(1972) The Agenda-setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, (36): 176-187
8. Mesić, Milan; Bagić, Dragan (2011) Stavovi hrvatskih građana prema kulturnim različitostima. *Migracijske i etničke teme* 27, 1: 7-38
9. Obradović, S. (ur.), 2004: zbornik radova Javnost i manjine, Split: Stina
10. Popis stanovništva 1991., Dokumentacija 889, Zagreb: Državni zavod za statistiku, 1996.
11. Popis stanovništva 2001., Zagreb: Državni zavod za statistiku, 2002.
12. Šiber, I. (1998) Povijesni i etnički rascjepi u hrvatskom društvu, u: Kasapović, M./ Šiber, I./ Zakošek, N. (ur.), *Birači i demokracija*. Zagreb: Alineja
13. Tatalović, S. (1997) *Manjinski narodi i manjine*, Zagreb: IP "Prosvjeta"
14. Weber, Robert Philip (1990) *Basic Content Analysis*. Newbury Park, California: SAGE.
15. Zelenika, R. (2011) *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet

Članci iz časopisa:

1. Bjelajac, S.;Duvnjak, N. Medijski aspekti političkog predstavljanja nacionalnih manjina u Hrvatskoj //Međunarodne studije - 4 (2004), 3/4 ; str. 155-166
2. Kanižaj, I. Izvještavanje o nacionalnim manjinama u hrvatskim dnevnim novinama. // Međunarodne studije = International studies : časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju / glavni urednik Radovan Vukadinović. - 3 (2003), 3 ; str. 27-44.
3. Kanižaj, I. Predstavljenost nacionalnih manjina u hrvatskim dnevnim novinama : komparativni pregled 2001.-2003. // Politička misao : Croatian political science review / glavni i odgovorni urednik Damir Grubiša. - 41 (2004), 2 ; str. 30-46.
4. Malović, S. Izvještavanje o različitostima: edukacija u prvom planu. // Međunarodne studije = International studies : časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju / glavni urednik Radovan Vukadinović. - 3 (2003), 3 ; str. 9-18.
5. Milošević L., Stojić Atanasov G., (2003) Analiza sadržaja tiskanih medija u Srbiji // Međunarodne studije, (3) 3: str. 60 – 78, Zagreb
6. Škiljan, F. Identitet Srba u Hrvatskoj // Politička misao: god. 51 (2014), 2; str. 111-134
7. Tolnauer, A. Političko predstavljanje važno je za ostvarivanje prava nacionalnih manjina // Međunarodne studije - 4 (2004) 3/4, str 38-41
8. Topić, T. Razarajuća moć šutnje: (manjine i mediji). // Međunarodne studije= International studies : časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju / glavni urednik Radovan Vukadinović. - 2 (2002), 3 ; str. 138-145.
9. Vilović, G. Image nacionalnih manjina u hrvatskim medijima. // Međunarodne studije = International studies : časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju / glavni urednik Radovan Vukadinović. - 3 (2003), 3 ; str. 19-26

Internet izvori:

1. Babić, D. (2003) Etničke promjene u strukturi stanovništva slavonskih županija između dvaju popisa (1991.-2001.) // Migracijske i etničke teme. - 19 (2003), 1 ; str. 49-70, http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=12055 (pristupljeno 10.02.2016.)

2. Babić, D. (2006) Prijeratno, ratno i poslijeratno hrvatsko-srpsko susjedstvo u lokalnim zajednicama // Sociologija sela, 44 (2006) 174 (4): 417-437, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, <http://hrcak.srce.hr/file/138156> (pristupljeno 12.02.2016.)
3. Elezović, A. (2012) O čemu pišu novine? Analiza sadržaja novinskih naslovnica (siječanj – lipanj 2011.), http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=127110 (pristupljeno 15.02.2016.)
4. Mesić, M. (2003) Europski standardi manjinske zaštite i položaj manjina u Hrvatskoj, Revija za sociologiju, Vol XXXIV. (2003), No 3–4: 161–177, <http://hrcak.srce.hr/14497> (pristupljeno 10.12.2015.)
5. Mesić, M. (2013) Pojam nacionalnih manjina i njihovo političko predstavljanje: slučaj Hrvatske, *Politička misao*, god. 50, br. 4, 2013, str. 107-131, <http://hrcak.srce.hr/file/164716> (pristupljeno 10. 12. 2015.)
6. Orlić, O. (2008) Mnogoznačje istarskog multikulturalizma // Etnološka tribina. - 38 (2008), 31 ; str. 39-59, <http://hrcak.srce.hr/34627> (pristupljeno 10.02.2016.)
7. Babić D. (2014), <http://arhiva.portalnovosti.com/2014/05/dragutin-babic-slavonija-gubi-svoje-manjine/> (pristupljeno 03.02.2016.)
8. Popis stanovništva 2011. prema narodnosti po gradovima/općinama, URL: www.dzs.hr (pristupljeno 22.01.2016.)
9. Radetić-Paić, M. (2010) Izloženost romskoga i ostalog stanovništva u Istri viktimizaciji kaznenim djelima, *Migracijske i etničke teme* 26 (2010), 1: 49–65, <http://hrcak.srce.hr/file/81868> (pristupljeno 15.02.2016.)
10. Statut Istarske županije, <http://istra-istria.hr/index.php?id=63> (pristupljeno 22.02.2016.)
11. Tatalović, S. (2001) Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj // *Politička misao*, Vol XXXVIII, (2001.), br. 3, str. 95–105, <http://hrcak.srce.hr/file/38700> (pristupljeno 11.01.2016.)
12. Tatalović, S. (2006) Nacionalne manjine i hrvatska demokracija // *Politička misao*, Vol. XLIII, (2006.), br. 2, str. 159–174, <http://hrcak.srce.hr/file/32343> (pristupljeno 12.01.2016.)
13. <http://webograd.tportal.hr/Miha29/novinari/malaskolanovinarstva/novinarskevrsteioblici> (pristupljeno 12. 01.2015.)
14. <http://hr.wikipedia.org/wiki/Novine> (pristupljeno 12.01.2015.)

15. Volarević, M., Bebić. D. (2013) Društvene mreže kao izvor vijesti u najgledanijim središnjim informativnim emisijama u Hrvatskoj, *Medijske studije* 2013 .4. (8), str. 60-75, <http://hrcak.srce.hr/file/174361> (pristupljeno 22.02.2016.)
16. Župarić-Iljić, D. (2010) Predstavljenost nacionalnih manjina i prisutnost njihovih medija u hrvatskome medijskom prostoru // *Politička misao*, god. 48, br. 4, 2011, str. 133-153, <http://hrcak.srce.hr/file/115550> (pristupljeno 15.01.2016.)
17. Članak o trodnevnom Međunarodnom skupu "Nacionalne manjine u demokratskim društvima“, http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/josipovic-istra-je-prva-u-zastiti-prava-manjina-406651 (objavljen na web izdanju Glasa Istre 17.5.2013, pristupljeno 15.01.2016.)
18. https://hr.wikipedia.org/wiki/Glas_Istre (pristupljeno 20.04.2017.)
19. <http://www.istrapedia.hr/hrv/788/glas-istre/istra-a-z/> (pristupljeno 20.04.2017.)
20. <http://www.glasistre.hr/impresum/> (pristupljeno 20.04.2017.)
21. <http://www.glas-slavonije.hr/impresum> (pristupljeno 20.04.2017.)
22. https://hr.wikipedia.org/wiki/Glas_Slavonije (pristupljeno 20.04.2017.)
23. Izvješće Freedom Housea za 2015. godinu o nezavisnosti medija u Hrvatskoj, <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2015/croatia> (pristupljeno 08.05.2017.)

9. PRILOZI

ISTRAŽIVAČKA MATRICA

NASLOV RADA

Predstavljenost nacionalnih manjina u regionalnim dnevnim novinama „*Glas Istre*“ i „*Glas Slavonije*“

Cilj → istražiti predstavljenost nacionalnih manjina, te utvrditi specifičnosti i razlike u izvještavanju o manjinama u člancima regionalnih dnevnih novina „*Glas Istre*“ i „*Glas Slavonije*“

Metoda → analiza sadržaja

Jedinica analize → novinski članak

Uzorak → slučajni

U nastojanju da se poštuje pravilo o ujednačenoj stopi izbora pri formiranju uzorka, analizirano je pisanje tiskanih medija tijekom svakog drugog mjeseca (veljača, travanj, lipanj, kolovoz, listopad, prosinac), a u sklopu ovih mjeseci izabran je svaki četvrti dan (1,5,9,13,17,21,25,29). Interval od 4 dana osigurava najveću reprezentativnost uzorka jer omogućuje ravnomjernu zastupljenost svih dana u tjednu. Na ovakav način nastojalo se izbjeći sezonske varijacije, kao i neujednačenost u zastupljenosti različitih sadržaja tijekom tjedna. U analizu su uključeni svi članci⁸ objavljeni u *Glasi Istre* i *Glasi Slavonije* u kojima se spominju nacionalne manjine iz Hrvatske ili članci koji na manjine direktno ili indirektno utječu u razdoblju od 1.veljače do 29. prosinca 2015.godine. Nisu uključeni oni članci o zbivanjima u matičnoj državi manjine koji se ne odnose na njihov život u Hrvatskoj.

Istraživačko pitanje → Izvještavaju li istarski i slavonski regionalni dnevni listovi različito kad su u pitanju nacionalne manjine?

Razlika s obzirom na:

- Zastupljenost nacionalnih manjina
- Zastupljenost tema
- Senzibilnost u izvještavanju

⁸U analizu nisu uključene fotografije, kružići i bilješke.

Hipoteze:

Temeljna hipoteza: Glas Istre **profesionalno** obrađuje teme vezane uz nacionalne manjine

H(1) O manjinama se više izvještava u *Glasu Istre*

H(2) S obzirom na vrijednosno usmjerenje članaka, u *Glasu Istre* je najveći broj tekstova pozitivan, u *Glasu Slavonije* negativan

H(3) Manjine su u *Glasu Istre* zastupljenije u kulturnim rubrikama gdje prevladavaju teme iz područja kulture, a *Glasu Slavonije* u političkim rubrikama u kojima prevladavaju političke i ratne teme

H(4) U oba lista naglasak je na informativnim tipovima članaka, a novinarska vrsta koja prevladava je vijest

H(5) U *Glasu Slavonije* sporije raste broj eksplanacijskih i evaluacijskih tekstova, a *Glas Istre* ima dobru zastupljenost složenijih formi izvještavanja

H(6.1) U *Glasu Istre* naslov i članak u najvećem dijelu su izravno povezani, prevladavaju informativni naslovi, a slika koja prati tekst najčešće je manja od samog teksta

H(6.2) U *Glasu Slavonije* naslov i članak u najvećem dijelu su izravno povezani s time da tip naslova koji prevladava u ovom slučaju je senzacionalistički, a slika koja prati tekst u većini slučajeva je nepostojeća ili veća od samog teksta

H(7) Reprezentativnost neke manjine određena je njenom brojnošću na određenom geografskom području. Shodno tome, u *Glasu Istre* najzastupljenija je talijanska nacionalna manjina, a u *Glasu Slavonije* srpska nacionalna manjina

H(8) Manjine se rijetko pojavljuju na naslovnim stranama novina

H(9) Manjine se u člancima pojavljuju u najvećoj mjeri kao sporedni sadržaj članka čiji su glavni akteri pripadnici neke etničke grupe i to pretežito muškarci

ID članka ___1GI,2GI,3GI...1GS,2GS,3GS..._____

1. Novina u kojoj je članak objavljen: (NOV)

1. Glas Istre
2. Glas Slavonije

2.Mjesec objavljivanja: (MJ)

1. Veljača
2. Travanj
3. Lipanj
4. Kolovoz
5. Listopad
6. Prosinac

3. Dan objave (DAN)

1. Ponedjeljak
2. Utorak
3. Srijeda
4. Četvrtak
5. Petak
6. Subota
7. Nedjelja
8. Subota i nedjelja
9. Spojeni dani

4. Novinarski žanr : (ŽANR)

1. Kratka vijest (do 5 redaka)
2. Vijest (do 10 redaka)
3. Izvještaj (iznad 10 redaka do pola stranice)
4. Intervju
5. Kratka reportaža
6. Reportaža
7. Analiza
8. Komentar/Osvrt/Kolumna
9. Ostalo

5. Rubrika u kojoj je članak objavljen : (RUBR)

1. Regionalne rubrike, unutrašnja politika, događaji dana, novosti, Hrvatska
2. Vanjska politika (svijet)
3. Crna kronika
4. Sport
5. Kolumne
6. Kultura
7. Prilozi
8. Ostalo

6. O kojoj se manjini radi u članku? (MANJ)

1. Srbi
2. Talijani
3. Bošnjaci
4. Albanci
5. Romi
6. Židovi
7. Makedonci
8. Slovaci
9. Slovenci
10. Mađari
11. Općenito o nacionalnim manjinama
12. Ostalo

7. Članak je na naslovnici. (NASL)

1. DA
2. NE

8. Opća vrijednosna orijentacija članka:(OVO)

1. Pozitivna – u članku se prema temi, osobi ili instituciji zauzima afirmativan i pozitivan stav
2. Negativna – u članku se prema temi, osobi ili instituciji zauzima negativan stav
3. Neutralna - u članku se prema temi, osobi ili instituciji zauzima neutralan stav
4. Teško je odrediti

9. Opći pristup izvještavanju: (OPI)

1. Informativan
2. Evaluacijski–ocjenjivanje, tj. vrednovanje nekoga odnosno nečega prema utvrđenom kriteriju ili standardu, sistematičan i objektivan pristup
3. Eksplanacijski–objašnjavanje nekog fenomena, pojave

10. Vrsta naslova: (VRSTN)

1. Informativan – temelji se na podacima iz članaka, uravnotežen, ne donosi osude, ne prenosi govor mržnje, doslovno prenosi citate
2. Senzacionalistički – u potpunosti suprotan od informativnog, "napuhuje" događaje, cilj mu je izazvati šok, sugerira zauzimanje određene pozicije, ne prati tekst
3. Kritički – iz poznatih argumenata kritizira, ali ne vrijeđa, cilj mu nije destruktivni već afirmativni, upućuje na propuste i poziva na akciju
4. Teško je odrediti
5. Nema naslova

11. Odnos naslova i članka: (ODNOS)

1. Naslov je u izravnoj vezi sa sadržajem članka
2. Naslov je u posrednoj vezi s predmetom (asocijacija, metafora)
3. Naslov nije u vezi s predmetom izvještavanja
4. Naslov sažeto iskazuje činjenice prezentirane u članku
5. Naslov iskazuje emocionalni odnos prema predmetu, vrijednosno komentira stanje predmeta

6. Nema naslova

12. Članak prema vrsti teme: (VRSTT)

1. Političke teme
2. Socijalne teme
3. Kulturne teme
4. Kombinacija nekoliko tema
5. Ratne teme
6. Ostalo

13. Osnovna tema članka:(TEMA)

(osnovne teme kojima se pokušalo obuhvatiti glavni sadržaj svakog pojedinog članka)

1. Kultura i umjetnost
2. Politički događaj
3. Edukativni događaj (npr.predavanje) - Odgoj i obrazovanje
4. Kriminalneaktivnosti
5. Diskriminacija manjina
6. Egzistencijalni problemi
7. Ratni zločini (suđenja, genocid...)
8. Ostalo

14. Manjine kao glavni ili sporedni sadržaj članka (SADRŽ)

1. Glavni – manjine se spominju u većini teksta, odnosno tekst se direktno odnosi na manjine
2. Sporedni – manjine se spominju usputno, u jednoj ili dvije rečenice

15. Na koji je način predstavljen nositelj uloge? (NOS)

1. Etnička grupa ili njezin pripadnik
2. Pojedinaac koji se bori za svoje vlastite interese, bez eksplicitnog naglašavanja pripadnosti manjini
3. Manjinska organizacija ili njezin predstavnik

4. Opći kolektivitet (veća grupa)
5. Političar
6. Ostalo

16. O kojem je spolu glavnog aktera riječ u članku? (SPOL)

1. Muško
2. Žensko
3. Zastupljena su oba spola (grupa ljudi)

17. Funkcija članka: (FUNKC)

1. Informiranja
2. Educiranja
3. Promoviranja
4. Kritiziranja
5. Teško je odrediti

18. Odnos teksta i grafičke opreme: (ODNTG)

1. Slika je veća od teksta
2. Tekst je veći od slike
3. Podjednako
4. Nema slike
5. Više slika

SAŽETAK

U ovom su radu predstavljeni rezultati analize sadržaja koji pokazuju kako se izvještava o manjinama u dvije hrvatske regionalne novine, *Glasu Istre* i *Glasu Slavonije* – dnevnim listovima regija, koje su za vrijeme Domovinskog rata u Hrvatskoj devedesetih godina, bile dijametralno suprotne. Slavonija je bila regija koju je rat najviše pogodio, dok je Istra bila regija koju je rat "zaobišao". Među ostalim, željelo se istražiti osjećaju li se i dalje posljedice Domovinskog rata kad je riječ o pisanju o manjinama te o kojim se manjinama najviše piše i na koji način. Za potrebe ovog rada provedeno je istraživanje u razdoblju od 1. veljače do 29. prosinca 2015. godine. Glavni cilj istraživanja bio je istražiti predstavljenost nacionalnih manjina te utvrditi specifičnosti i razlike u izvještavanju o manjinama u člancima istraživanih novina. Rezultati su pokazali da ne postoje značajne razlike u izvještavanju o manjinama u navedenim listovima. U obje novine prevladavaju kulturne teme, informativni tip članka i naslova sa neutralnom općom vrijednosnom orijentacijom. Međutim, u *Glasu Slavonije* uočljiva je zastupljenost tema vezanih uz Domovinski rat i to prvenstveno u vidu obljetnica i suđenja za ratne zločine sa srpskom manjinom u fokusu, dok se u *Glasu Istre* takvi članci vrlo rijetko pojavljuju. Tamo prevladavaju kulturne teme sa fokusom na talijansku nacionalnu manjinu, bez upotrebe govora mržnje i netrepeljivosti prema pojedinoj manjini. Slika manjina stvorena u medijima od iznimne je važnosti za same manjine, njihovo formiranje i održavanje identiteta, ali isto tako ona utječe na stavove većinskog naroda prema pripadnicima manjina. Mediji mogu doprinijeti razvoju tolerancije i sloge u zajednici, odnosno nasuprot tome mogu i poticati stereotipizaciju manjinskih kultura te tako produbljivati jaz između manjine i većine. Od iznimne je važnosti da mediji na kvalitetan način izvještavaju o manjinama kako ne bi poticali predrasude većinske prema manjinskim skupinama.

Ključne riječi: različitosti, nacionalne manjine, medijsko izvještavanje, *Glas Istre*, *Glas Slavonije*

ABSTRACT

This paper presents the results of content analysis that show how minorities are reported in two Croatian regional newspapers, *Glasa Istre* and *Glas Slavonije* - the dailies of the regions that were diametrically opposed during the Homeland War in Croatia in the 1990s. Slavonia was the region most affected by war, while Istria was a region that the war "bypassed". Among other things, when it comes to writing about minorities, I wanted to investigate whether the consequences of the Homeland War are still felt, and which minorities are most represented in newspapers. For the purpose of this paper, a survey was conducted in the period from 1 February to 29 December 2015. The main aim of the research was to gain insight into the presence and representation of national minorities and to identify the specificities and differences in reporting on minorities in the articles of the investigated newspapers. The results have shown that there are no significant differences in the reporting of minorities in the above mentioned sheets. Both newspapers prevail over cultural themes, informative article type and titles with neutral general value orientation. However, in *Glas Slavonije*, there is an obvious representation of the topics related to the Homeland War, primarily in the form of anniversaries and war crimes trials with a Serb minority in focus, while in *Glasi Istre* such articles rarely appear. There are dominant cultural themes with a focus on the Italian national minority, without the use of hate speech and intolerance towards a particular minority. The image of minorities created in the media is of great importance for the minorities themselves, their formation and maintenance of identity, but it also affects the attitudes of the majority towards members of minorities. Media can contribute to the development of tolerance and harmony in the community, or, conversely, they may also encourage the stereotyping of minority cultures, thus enhancing the gap between the minorities and the majority. It is of the utmost importance that the media report on minorities in a good way so as not to encourage the prejudices of the majority towards minority groups.

Key words: diversity, national minorities, media reporting, Glas Istre, Glas Slavonije